

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

NA POTEP V DEŽELO BESED

Nevenka Vidmar

Berilo za 4. razred osnovne šole

Prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Nevenka Vidmar

NA POTEPI V DEŽELO BESED

Berilo za 4. razred osnovne šole

Prilagojeni izobraževalni program
z nižjim izobrazbenim standardom

Ljubljana

2009

Nevenka Vidmar

NA POTEV V DEŽELO BESED

Berilo za 4. razred osnovne šole

Prilagojeni izobraževalni program
z nižjim izobrazbenim standardom

Elektronski vir

Strokovno pregledale

mag. Marija Žveglič
dr. Egidija Novljan
Ester Štefančič

Ilustrirala
Uredili

Alenka Vuk
Darinka Ložar
Petra Jager

Oblikoval

Žiga Valetič

Jezikovno pregledala

Petra Jager

Izdal in založil

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Za založbo

Gregor Mohorčič

Prelom

Kočevski tisk d. d.

Izvedba

Racman Avdio Video studio d. o. o.

Naklada

120 izvodov

Prva izdaja

Ljubljana 2009

Učbenik je izdan s finančno podporo Ministrstva Republike Slovenije za šolstvo in šport.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
821-82(075.2):376.1(086.034.4)

NA potep v deželo besed [Elektronski vir] : berilo za 4. razred osnovne šole : prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom / [sestavila] Nevenka Vidmar ; ilustrirala Alenka Vuk. - 1. izd. - Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009

ISBN 978-961-234-757-4

1. Vidmar, Nevenka
244345088

Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje je na svoji 121. seji dne 23. 4. 2009 na podlagi 25. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 115/03 – ZOVFI-UPB3) in 15. člena Pravilnika o potrjevanju učbenikov (Uradni list RS, št. 57/06) – v nadaljevanju Pravilnik – sprejel sklep št. 6130-1/2009/101 o potrditvi učbenika NA POTEV V DEŽELO BESED, berilo za 4. razred osnovne šole, prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom.

©Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009

Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja založnika ni dovoljeno nobenega dela te knjige kakor koli reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršen koli pomnilniški medij).

VSEBINA

Kajetan Kovič: ŠOLSKI ZVONEC	7
Leopold Suhodolčan: HRUŠKE	8
Majda Koren: KDAJ JE NAJLEPŠE.....	9
Kristina Brenk: NOVA MAMA.....	10
Tone Pavček: KAKO RASTE MAMA	11
Etiopska pravljica: ALI OPICE NOSIJO KLOBUKE?	12
Letonska pravljica: MEDVED IN MIŠKA	14
Irena Jasmin: ZVONČKI	15
Draga Tarman: PONOČNJAK POLH	16
Fran Erjavec: JEŽ	18
Srečko Kosovel: NA VEČER	19
Srečko Kosovel: VOŽNJA	20
Svetlana Makarovič: SOVICA OKA	21
Matej Bor: ZAJČEK SUHI	24
Matej Bor: PESEM O ZVEZDI	25
Miroslav Košuta: MORDA TUDI ŽABICE	26
Jože Snoj: VERONIKA GRE NA PLES	27
Hans Christian Andersen: PALČICA	29
Svetlana Makarovič: KOSOVIRJA NA LETEČI ŽLICI	31
Majda Koren: PROTIDEŽEVNA JUHA	33
Christine Nöstlinger: POŽVIŽGAMO SE NA KUMARIČNEGA KRALJA	35
Polonca Kovač: VEZALKINE SANJE	38
Franček Rudolf: VRABEC ŽIVŽAV NAJDE PRIJATELJA	40
Jože Snoj: PTIČICA PA-PA	42
Ruska ljudska pravljica: MEDVED IŠČE PESTUNJO	43
Bina Štampe Žmavc: URE KRALJA MINA	47
Gianni Rodari: ČE DEDEK NE ZNA PRIPOVEDOVATI PRAVLJIC	49
Grigor Vitez: ZRCALCE	51

Carlo Collodi: OSTRŽEK	55
Svetlana Makarovič: COPRNICA ZOFKA	59
Ljudska: SONCE IN VETER	62
Rajko Pavlovec: BURJA LAHKO PREVRNE VLAK	63
Ruska ljudska pravljica: TRIJE MEDVEDI	64
James Krüss: BUDILKA V GOZDU	68
Kristina Brenk: KDO IMA SREČNO ROKO	72
Slovenska ljudska pravljica: MIŠKA JE ŠLA K ČEVLJARJU	73
Cvetko Zagorski: PIKINA MUCA	75
Igo Gruden: JOŽEK IMA HIŠKO	76
Kajetan Kovič: BANANE	77
Branko Rudolf: HUDA MRAVLJICA	79
Andrej Rozman Roza: MLEKO	80
Svetlana Makarovič: SMETIŠČNI MUC	81
Josip Stritar: V ŠOLI	85
Srečko Kosovel: PROŠNJA	86
Jella Lepman: O PTICI, KI JE ZOBALA NAPAKE	87
Leopold Suhodolčan: PREVIDNO O ŠIPI	88
Gianni Rodari: MIŠKA IZ STRIPOV	91
Matej Bor: KRAVA IN TRGOVINA	93
Fran Levstik: CVILIMOŽ	94
Branka Jurca: SNEŽAKI V VRTCU	94
Franci Lakovič: PUSTU	97
Franci Lakovič: PLES SNEŽINK	98
Slovenska basen: PES, MAČKA IN VOLK	99
Marcus Pfister: MAVRIČNA RIBICA	100
Nemška pravljica: MAMKA BRŠLJANKA	103
Boris A. Novak: STOTISOČNOGA	106
Tatjana Kokalj: TELOH ZA PESNIKA	110
France Prešeren: ZDRAVLJICA	111
Draga Tarman: VRT	112
Anton Ingolič: SMUČIŠČE MED BLOKI	113
Draga Tarman: ŽIVALI V PARKU	114
Matej Bor: SRAČJE SODIŠČE	115
KJE NAJDEMO BESEDILA	117

Vabim te,
da vstopiš v berilobus!

Odpeljal te bo na obisk k coprnici Zofki,
Ostržku, medvedji družini in drobni Palčici,
srečal boš Smetiščnega muca,
pokramljal boš lahko s teto Kuho,
se basal z bananami iz črne Afrike ...

A kaj bi ti naštevala,
raje se veselo zapelji
v deželo besed!

Kajetan Kovič

ŠOLSKI ZVONEC

Šolski zvonec zopet kliče:

»Učenci, kje pa ste?«

Čez zelene vinske griče
že jesen v deželo gre.

Strašno dolgčas je v razredu
šolski tabli in klopem,
strašno dolgčas zemljevidu,
dolgčas knjigam in rečem.

Res je čas, da zvonec kliče.
Čas poletni je minil.
Nosi že jesen čez griče
polne torbe hrušk in sliv.

Bomo se sladkali z njimi
in veseli v šolo šli.
Učenjaki že pozimi
prav verjetno bomo vsi.

Manj znane besede:

zemljevid – upodobitev zemeljskega površja v pomanjšanem merilu

učenjak – pameten, učen človek

- Kakšno je razpoloženje v pesmi?
- Kateri letni čas se poslavlja, ko zopet prestopimo šolska vrata?
- Kateri letni čas pa se nam približuje? Opiši ga.
- Kako si ti preživel/-a počitnice? Pripoveduj.
- Kakšni občutki te obhajajo, ko spet sediš v šolski klopi?

HRUŠKE

Metka, Polonca in Zalka so hitele v šolo. Pri Golobovem sadovnjaku ob šoli so se ustavile. Lepe rumene hruške so se jim same ponujale.

Stric Golob je povabil deklice v sadovnjak. »Natrgajte si nekaj hrušk!«

Zalka je odtrgala tri hruške. Polonca se ni mogla odločiti, katero hruško bi odtrgala. Nobena ji ni bila všeč. Metka pa jih je nabrala poln predpasnik.

Tisti trenutek se je oglasil sosed Golob. »Pridite, dekleta! Brž, brž! Zdi se mi, da že slišim šolski zvonec ... Zamudile boste.«

»Tecimo!« je zaklicala Zalka. »Hvala lepa!« je še rekla sosеду Golobu. Vse tri so odhitele proti šoli.

Pred šolskimi vrati so se za trenutek ustavile. Zalka je videla, da sta Metka in Polonca brez hrušk. Polonca si ni utegnila nobene izbrati. Bila je preveč izbirčna. Metka jih je hotela odnesti poln predpasnik. Toda predpasnik se ji je pretrgal. Med tekom je izgubila vse hruške. Obe sta imeli solze v očeh.

»Jaz pa sem vzela tri hruške,« je rekla Zalka. »Vsaka bo imela eno!«

Razdelila je hruške, nato pa so pohitele v razred.

Manj znane besede:

izbirčen – kdor ima zelo velike zahteve, zlasti pri jedi ali pijači

- Kam so hitele Metka, Polonca in Zalka?
- Kaj so natrgale v sadovnjaku?
- Zakaj Polonca ni odtrgala nobene hruške? Kakšna je Polonca?
- Metki pa se je strgal predpasnik. Zakaj?
- Koliko hrušk je nabrala Zalka?
- Zakaj jih je dala prijateljicama? Kakšna se ti zdi Metka?
- Bi tudi ti delil/-a s svojimi prijatelji?
- Pomisli, kateri od deklic si ti podoben/podobna, kadar ti kdo kaj ponudi?

Majda Koren

KDAJ JE NAJLEPŠE

Lepo je, kadar sije sonce.

Lepo je, kadar zunaj sneži.

Lepo je, kadar prikukajo na plan prvi zvončki.

Ampak najlepše je v nedeljo zjutraj,

ko zlezem k mami v posteljo

in se pogrejem pri njej.

- Kdo pripoveduje pesem?
- O čem pesem govori?
- Kdaj pa je tebi najlepše? Razmisli in zapiši vsaj tri povedi.

- Koga se spominjamo ob dnevu mrtvih?
- Kaj ti narediš na tisti dan?

Kristina Brenk

NOVA MAMA

»Za dan mrtvih bova nesla rdeče nageljne na grob,« pravi nova mama. Primož ve, na čigav grob. Na grob mame, ki je odšla in mu ne bo nikoli več odprla vrat, ko se bo vrnil iz šole.

»Bova. Nesla bova nageljne. Zdaj imam dve mami, kajne?«

»Dve mami imaš, sinko. Zato moraš biti tudi prisrčen za dve mami,« se nasmehne nova mama in hiti pomivat posodo.

»Deset nageljnov bova nesla na grob, kajne?« vprašuje Primož.

»Petnajst nageljnov: zate pet, očkovih pet in mojih pet,« pravi mama. Petnajst rdečih nageljnov na mamin grob.

»Kako bo dišalo na grobu,« pravi Primož. Sama sreča je v njegovem srcu. Nova mama se tiho skloni nad svoje delo in prikima.

Odlomek

- Zakaj ima Primož novo mamo?
- Kje je njegova prava mama?
- Kaj misliš, kako se Primož počuti? Pripoveduj.
- Na čigav grob pa ti neseš rože in prižgeš svečke?
- Kako se imenuje praznik, ki je posvečen spominu na umrle?

- Kaj veš o življenjskih ciklih: otroštvu, odrasli dobi in starosti? Kaj je zanje značilno?

Tone Pavček

KAKO RASTE MAMA

Najprej je sama tema,
najprej je velik nič,
potlej je majcena deklica
in iz nje ljubek deklíč.

Iz njega mamica zraste,
a raste dolgo in mnogo let,
potem pa je to kar naenkrat
in jaz pridem na svet.

Iz mamice zraste mama
bogve kdaj, kar nekega dne,
ko še sama ne ve, da ji pada
prvi sneg na lase.

Ko jaz odrastem, raste
mama počasi nazaj,
dokler babica ne postane
in pride z vnuki v raj.

Manj znane besede:

raj – kraj popolnega veselja, ugodja, kamor pridejo za nagrado pravični, dobri ljudje po smrti

- O čem pripoveduje pesem?
- Kako razumeš, da mami »pada prvi sneg na lase«, in kaj pomeni, da »raste mama počasi nazaj«? Razloži.
- Komu in kdaj si se rodil/-a?
- Sestavi rodovnik svoje družine, ne pozabi zapisati imen svojih bratov, sester, tet, stricev, babic, dedkov, sestričen, bratrancev ...
- Kaj si ugotovil/-a, je vaše družinsko drevo zelo košato?

ALI OPICE NOSIJO KLOBUKE?

Ato Abate je bil prodajalec klobukov. Hodil je od mesta do mesta v provinci Volo in prodajal klobuke. Včasih se je postavil ob rob ceste in pokrivala ponujal mimoidočim. Včasih je klobuke prodajal na trgu. Imel je velike in majhne iz slame ali blaga. Kdorkoli je želel kupiti klobuk, je poiskal Ata Abateja.

Ato Abate ni šel nikamor brez svojih klobukov. Po deset jih je nosil na glavi. Deset jih je nosil v desni roki in še deset v levi. Na hrbet si jih je oprtal dvajset. Ko je hodil po cesti, je prepeval: »Kdo želi klobuk? Kdo želi lep klobuk? Klobuk naprodaj!«

Nekega dne je Ato Abate šel v Desi. Bil je vroč dan in kmalu se je utrudil. Opoldne je prispel do nekaj dreves. Usedel se je v senco in si odpočil. Nato je vzel iz bisage hrano in obedoval. Ko je pojedel, je zaspal.

Pod drevesom je spal kako uro. Iz krošnje pa so ga opazovale opice. Zaželele so si njegove klobuke. Ko je Ato Abate zaspal, so zlezele z drevesa, si poveznile klobuke na glavo in znova splezale na drevo.

Ko se je Ato Abate prebudil, je ugotovil, da je brez klobukov. Nato je pogledal v krošnjo drevesa in zagledal opice. Vse so bile pokrite s klobuki.

»Vrnite mi klobuke!« je zavpil.

Toda opice klobukov niso hotele vrniti. Ko je Ato Abate kričal, so tudi one kričale. Ko je skakal, so tudi one skakale. Ko je sedel, so tudi one sedle. Posnemale so ga v vsem. To je Ato Abate kmalu opazil. Domislil se je načina, kako bi spet prišel do svojih klobukov. Vzel je svoj klobuk z glave in ga zagнал na tla. Ko so to opice videle, so tudi one snele klobuke in jih vrgle na tla. Ato Abate pa jih je hitro pobral in nadaljeval pot v Desi.

Odlomek

Manj znane besede:

provinca – podeželje

oprtati – nadeti na hrbet

bisaga – preprosta popotna torba ali vreča za čez ramo

- Kako se je preživljal Ato Abate?
- Ato Abate je bil iznajdljiv. Kako je ukanil opice?
- Kje je doma Ato Abate?
- Kaj veš o opicah?
- Katere živali poleg opic še živijo v Afriki? Pomagaj si z enciklopedijo o živalih!

MEDVED IN MIŠKA

Medved Medo je celo zimo spal v svojem snežnem brlogu. Lizal je šapo in sanjalo se mu je o satju, polnem sladkega medu.

Z njim pa je v zimskem brlogu živela tudi miška Razposajenka. Slučajno je nekoč zablodila v medvedji brlog, se potikala tam in nazadnje padla v medvedovo uho.

Medved se je prebudil, s šapo zakril uho in ujel Razposajenko.

»Moje uho je brlog zate, kajne? Zdaj te bom strl kot jagodo – malino!« je rekel.

»Nikar me ne stri, Medo,« je žalostno poprosila miška Razposajenka. »Raje mi odpusti! Mogoče ti bom tudi jaz lahko kdaj pomagala.«

Medved se je zasmel Razposajenki: le kako naj mu pomaga? Vendar ji je odpustil in jo spustil.

Čez nekaj dni je medved v temni noči zlezel iz brloga. Hlačal je po gozdu in se ujel v past. Motal se je, a ni se mogel izmotati iz zanke. Vsega je konec, se je razžalostil.

Medvedovo rjojenje je prebudilo miško Razposajenko. Pribrzela je iz svoje luknje, da bi videla, zakaj Medo tako rjove. In videla je: njen ogromni sosed se je ujel v past.

Miška je urno priskočila, pregriznila zanko in osvobodila prestrašenega medveda.

Od tedaj gozdni medved Medo rad povabi miško Razposajenko v svoj brlog v goste. In tudi pogreje se miška v medvedovem kosmatem ušesu.

Manj znane besede:

zabloditi – zaiti, izgubiti se

potikati se – potepati se, pohajkovati

motati se – zapletati se

- Kaj nam sporoča pravljica?
- Zakaj ne smemo nikogar podcenjevati?
- Kako bi se končala pravljica, če bi medved Medo pokončal miško Razposajenko?

Irena Jasmin

ZVONČKI

Nedaleč od naše hiše so v majhni dolinici rasli in cveteli zvončki. Njihove bele glavice so se majale v vetru in oznanjale, da je prišla pomlad.

Zvončke sem imela zelo rada. Kadar sem lahko neopaženo odšla od doma, sem hodila sedet na rob dolinice in gledala bele glavice. Po cele ure sem opazovala, kako so se majale v vetru.

Nekega dne sem videla, da zvončkov ni več veliko. Prestrašila sem se, da mi bo kdo vse potrgal. Večkrat na dan sem hitela v dolinico, a nikogar nisem videla, da bi jih trgal. Bilo jih je pa vedno manj, dokler ni zadnja bela glavica izginila.

Vsa nesrečna in solzna sem hitela potožit mami. Zasmilila sem se ji. »Nič ne jokaj, saj jih nihče ni trgal! Zvončki so odcveteli.«

»Ali jih nikdar več ne bom videla?« sem spraševala. Mama pa me je razveselila: »Drugo leto bodo spomladi spet pokukali iz zemlje in jih boš lahko gledala. Vsako leto bodo cveteli.«

- Kdo pripoveduje zgodbo?
- Kaj naznanjajo zvončki?
- Česa se je ustrašila deklica?
- Kaj ji je povedala mamica?
- Nariši travnik, poln zvončkov. Bodo tudi tvoji zvončki izginili z risalnega lista?
- Razmisli, kaj v naravi še umre in se spet pojavi? Svojo ugotovitev zapiši.

- Si že videl/-a polha? Kakšen je?

Draga Tarman

PONOČNJAK POLH

Bila je že jesen. V sadovnjaku so zorela jabolka. Veselili smo se jih. Sadja pa je bil še najbolj vesel polh. Čez dan ga ni bilo nikoli na spregled. Spal je na podstrehi med otepi slame. Ko pa se je zmračilo, je začel rogoviliti. Po lesenih brunih se je spuščal na vrt.

Prva pot ga je nesla med leščevje ob studencu. Gostil se je z lešniki. Preden pa se je vrnil, je proti jutru splezal še na hruško. Danilo se je, ko je še vedno plezal in tekal po vejah. Še eno ali dve hruški je stisnil in jo ubral proti bajti. Splezal je na podstreho. Nočnega klatenja je bilo konec, in zanj se je začel počitek, ko je zapel sosedov petelin.

Zdaj je že trda zima. Mraz reže do kosti. Polh si je izbral novo prezimovališče. Vanj si je znosil za pol koša listja, sena in mahu.

V njegov dom včasih pogledamo. Nič ga ne moti. Zvit je v klobčič. Nožice ima spodvite in kosmati repek položen okoli glave. Srce mu komaj še bije. Tudi diha prav neznatno. Pred njim so še dolgi meseci spanja. Mršav in pretegnjen se bo zbudil šele spomladi.

Manj znane besede:

otep slame – velik snop slame

rogoviliti – povzročati hrup, nemir

lesena bruna – lesena deska za obijanje hiš (brunarice – z lesenimi deskami – brunami oblečene hiše)

bajta – majhna, preprosta hiša

klatiti se – potepati se

mršav – zelo suh

- Kdo se jeseni z nami veseli sadja?
- Kako polh živi? Pripoveduj.
- Opiši, kako polh prezimuje.
- Kakšen se zbudi spomladi?
- Iz neznanih besed oblikuj povedi.

Sonce je zatonilo za gorami. V gozdu so umolknili razni glasovi. Ustavili smo se na obrobju in stopili za gost grm.

V gozdu nekaj zašumi med suhim listjem. Zdajci se zgane dračje. Iz grmičja se prikaže rilček in precej za njim čudna žival, nagubanega lica, kratkega repa, nizkih, podplatastih nog in oblega trupa. Stika po luknjah, prevrača listje in rije z rilcem kakor svinja.

Mladi ježi se kmalu privadijo hiše. Človeku bi bili všeč, ko bi ponoči ne bili tako nemirni in ko bi ne smrdeli.

Ježevi najhujši sovražniki so psi. Kjer ga ovohajo, mu ne dajo miru. Jež si pomaga tako, da se zvije, preganjalci pa si do krvi opikajo nosove na bodicah. Nevarnejša

mu je premetena lisica. S prednjima nogama beza in vali bodeči klobčič do bližnje vode, kjer se klobčič hitro razvije.

Manj znane besede:

premeten – kdor s svojo iznajdljivostjo preseneti ali prevara nekoga

bezati – narahlo drezati ali nadlegovati

- Si že kdaj srečal/-a ježa?
- Zakaj ježa nimamo v stanovanju?
- Kdo so ježevi sovražniki? Kako se brani pred njimi?
- Kako se ježa loti lisica?

- Kaj običajno počneš na večer, preden odideš spat?
- Kako se poslovliš od staršev za lahko noč?

Srečko Kosovel

NA VEČER

Iz plamena na ognjišču
plavajo zvezdice v črn obok;
dedek in babica, oče in mamica
in otroci sede naokrog.

Nemirno zvezdice skačejo
In se v temo gubijo. –
Njihove duše pa sanjajo ... –
V temo zvoni avemarijo.

Manj znane besede:

ognjišče – prostor z nezavarovanim ognjem, navadno v kuhinji

zvezdice – na videz majhna svetla nebesna telesa, vidna na jasnem nočnem nebu

avemarija – zvonjenje zvečer v čast Mariji

- Prisluhni: večer je, iz ognja se dvigujejo zvezdice. Kaj slišiš?
- Kdaj je zate najlepši večer?
- Nekoč so se družine na večer zbrale pred ognjiščem in se pogovarjale, kako pa je danes?
- Zakaj je dobro, da se zvečer naša duša in telo umirita?

Srečko Kosovel

VOŽNJA

★ Dva konjička skozi noč
srebrno hitita,
temni gozd že skoro spi,
da ga ne zbudita!

Kakor črna noč temna
je njihova griva,
temni gozd še skoro spi,
ko da koga skriva.

- Kakšno grivo imata konjiča? Izpiši verz, ki govori o tem. Kako ga razumeš?
- Koga vse lahko skriva temni gozd?
- Skupaj preberite še kakšno pesem iz zbirke *Zlati zvončki*, ki jo je napisal Srečko Kosovel.

Svetlana Makarovič

SOVICA OKA

Sovica Oka ni bila navadna sova, bila je hudo radovedna sovica. Kot veste, so sove nočne ptice, ponoči lovijo in podnevi spijo. Sovica Oka pa je ponoči spala in se čez dan potepala po gozdu.

To je bila sovica, ki je imela velike oči. Zato so jo klicali Oka. Kadar je bila radovedna – in to je bilo skoro zmeraj – pa so njene oči postale še večje in so bile tako velike in okrogle, da se sploh ne da povedati.

Ko se je znočilo, so se njene sestre zbudile. S kljuni so si gladile perje in se pripravljale na lov za zajtrk. Kajti sove ponoči bedijo in zato je zanje večer to, kar je za druge živali jutro, in seveda imajo potem namesto večerje zajtrk.

Sovici Oki pa se nekega večera ni ljubilo vstati. Odprla je eno oko in pogledala čez rob gnezda, široko zazehala in spet zaspala. Njene sestre so bile že zdavnaj pozajtrkemale, letale so med drevesi in se igrale razne sovje igre. Oka pa je še zmeraj spala. Klicale so jo in metale vanjo češarke, ona pa je za hip odprla eno oko in ga spet zaprla, odprla je drugo oko in ga spet zaprla – in je spala naprej.

Zjutraj so sove šle spat. Tedaj pa se je sovica Oka prebudila, odprla je velike oči in je bila naenkrat budna.

Že se je danilo in kmalu je sonce pokukalo skozi rosne liste. Sovica Oka je bila zelo začudena, saj še nikoli ni bila videla belega dne, sonca pa še manj.

Nazadnje je rekla:

»Dan mi je bolj všeč kakor noč. Zakaj ne bi ponoči spala, podnevi pa letala okrog?«

Malo je pomislila, potem je dodala:

»Kaj pa koga briga!«

Seveda njene oči niso bile vajene močne svetlobe, hudo se ji je bleščalo. Ampak brž si je naredila sončna očala iz dveh bukovih listov.

Pa se je odpravila. Letela je po gozdu in se čudila in se smejala, se smejala pa spet čudila. Na jasi je srečala malega zajčka, ki se je je grozno ustrašil in zavpil:

»Joj, sova! Sova sredi belega dne!«

In se potuhnil pod grm. Sovica pa je rekla:

»Kaj pa vreščiš! Priden bodi, mamu ubogaj pa zdravo!«

Popravila si je sončna očala in letela naprej.

Odlomek

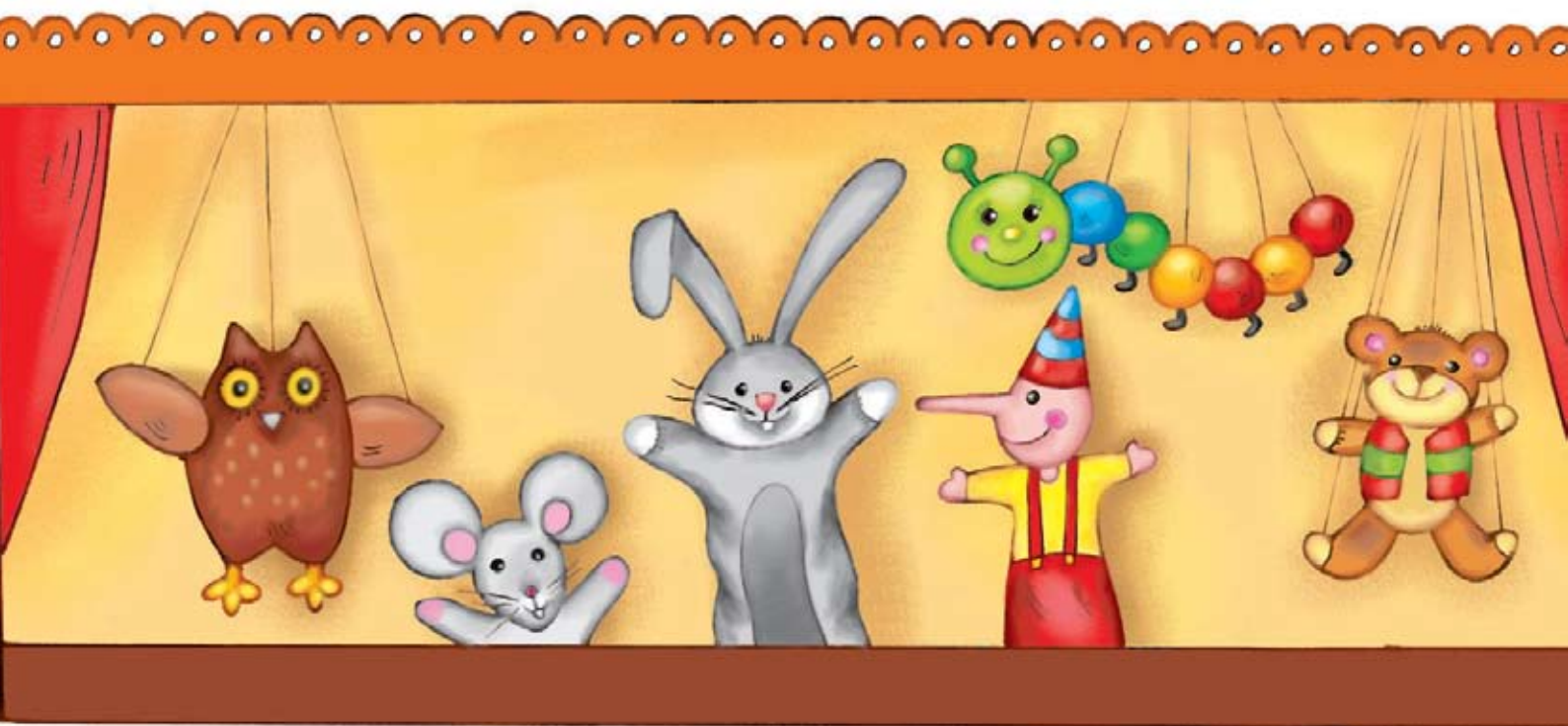

Oka doživi marsikaj zanimivega in koga vse sreča! Vse podrobnosti izveš, če prebereš celo zgodnico.

- V čem se je Oka razlikovala od drugih sov?
- Če si po naravi radoveden/radovedna, veliko izveš in marsikaj doživiš, lahko pa se hitro znajdeš v težavah. Kakšen/kakšna si ti? Pripoveduj.
- Kako razumeš rek: Kdor ne uboga, ga tepe nadloga! Pojasni.
- Kadar ne ubogamo, je lahko hitro kaj narobe. Se je tudi tebi zgodilo kaj neprijetnega, ker nisi ubogal/-a? Svojo dogodivščino zapiši.
- V lutkovnem gledališču si lahko ogledate lutkovno predstavo o sovici Oki.

Kaj je lutkovno gledališče?

Lutkovno gledališče je gledališče, kjer na odru ne nastopajo žive osebe, temveč lutke. Lutke so ljudje in živali, narejeni iz lesa, papirja in blaga. Ročne lutke premikajo z rokami igralci, skriti pod odrom. Nataknejo si jih na roke kot rokavice. Lutke, ki jim pravimo marionete, navežejo igralci na tanke vrvice in jih skriti premikajo sem in tja. Igralci govorijo in pojejo namesto lutk, tako da se nam zdi, kakor da bi govorile lutke same.

- Kdo nastopa v lutkovnem gledališču na odru?
- Kako se lutke premikajo?
- Kako imenujemo lutke, ki so navezane na tanke vrvice in jih igralci skriti premikajo sem in tja?
- Kdo govori in poje namesto lutk?
- Katera je tvoja najljubša lutkovna igra? Obnovi jo.

Matej Bor

ZAJČEK SUHI

Zajček suhi,
dolgouhi
jo domov je ucvrl,
ko je v travi,
tam v dobravi,
svojo senco uzrl.

Drugi, umni,
strumni, brumni
zajčki pa so rekli:
Naj le teče,
če ga peče –
mi ne bomo tekli!

Manj znane besede:

umen – pameten

strumen – pokončen

brumen – pobožen (zastarelo)

- Tiho preberi pesem.
- Česa se je zajček ustrašil?
- Kakšen je človek, če rečemo zanj, da je zajec?
- Poslušaj, kako zvenijo besede umni, strumni, brumni. Napravi tudi ti takšen niz besed. Začni z besedo igriv ...
- Pesem preberite tako, da poudarjate naglašene zloge z večjo jakostjo glasu. Kaj opazite?

Matej Bor

PESEM O ZVEZDI

Kam bi rada? K tisti zvezdi,
k tisti zvezdi, Manja?
K tisti zvezdi pride Manja,
le če Manja sanja.

In ko sanja, poje ptiček:
Postelja ni postelja,
postelja je zlat čolniček,
ki nas k zvezdicam pelja.

In tako se ziba in ziba
in vesla kar sam –
še en hrib, ne, še dva hriba
pa bo tam.

- Miže poslušaj pesmico. Kaj čutiš?
- Manja sanja – kaj sanja Manja?
- Sanjamo pa tudi mi. Kam so tebe kdaj ponesle sanje? Svoje sanje zapiši in jih nariši.

MORDA TUDI ŽABICE

Morda tudi žabice
imajo babice,
da jih varujejo
in jim pripovedujejo
vodne pravljice,
kadar so mamice
v službi
ali v žabji družbi.

Morda tudi medvedki
spoznavajo gozdove z dedki,
ki zanje
vselej staknejo skrite panje
in kaj izmaknejo.

Morda tudi ptički
s tetkami in strički
lete v nebesna zabavišča
in na lovišča
mušic
in ptičjih novic.

In je vsem tako lepo
kakor nama,
kadar sva sama
in mi lahko
razkrivaš svet
od opic do raket?

Manj znane besede:

staknejo – najdejo

panj – prebivališče za čebele

- O čem pripoveduje pesem?
- Izmisli si ptičjo pravljico, ki jo pripoveduje babica ptica. Napiši začetek ptičje pravljice: Nekoč za devetimi gorami in devetimi vodami je živel ...
- Kam hodijo v službo in družbo žabje, medvedje in ptičje mamice? Kje so nebesna zabavišča?
- Kaj misliš, o kom govori pesnik v zadnji kitici?

- Razmisli: kaj boš počel/-a, ko boš velik/-a, česar ti sedaj starši še ne dovolijo?

Jože Snoj

VERONIKA GRE NA PLES

Veronika je
ženskica,
krilca manj kot
hlačk
ima,
ruto daljšo ima kot
lase,
prav nikamor nam ne
zrase.

Kaj,
da Noka ni
velika?
TIKA TOKA TOKA TIKA
Slišati je sem
s hodnika.
TOKA TIKA TIKA TOKA
kaj da ni velika
Noka!

V čeveljce je
mamine zlezla – zdaj na
lepše
gre.

TIKA TOKA TOKA TIK
skozi vrata
iz hodnika
na stezico
v meglico,

iz meglice
med luči
na plesišče
se mudi.

Ji meglica
je tančica,
vetrc pordeči ji
lica,
biserov osuje
rosa,

mama teče
za njo –
bosa.

Manj znane besede:

tančica – zelo tanka in redka tkanina, ki se navadno uporablja za zakrivanje obraza

- Kakšna se ti zdi pesem? Resna? Smešna? Hudomušna? ... Zakaj?
- Kakšna je Veronika? Opiši jo.
- Kam se odpravlja?
- Kako je oblečena?
- Kaj zaslišiš, če pazljivo prisluhneš pesmi?
- Zvok česa je TIK TOK TOK TIK?
- Kako bi bilo, če bi se odpravil/-a na ples skupaj z Noko? Kaj bi oblekel/oblekla ti?

- Kaj veš o pravljici?
- Katere pravljice poznaš?

Hans Christian Andersen

PALČICA

Nekoč sta živelata mož in žena, ki sta si strašno želela otroka. Želja se jima je uresničila in dobila sta deklico. Toda ta deklica je bila tako majhna, da sta ji postlala kar v orehovi lupini. Dala sta ji ime Palčica. Palčica je bila izredno ljubka in prijazna deklica. Nekoč pa se je zgodilo nekaj strašnega. Palčico so ugrabili.

Palčica je jadrala mimo mnogih mest in v grmovju so sedele drobne ptice. Ko so ugledale Palčico, so zapele: »Kako ljubka, drobna deklica!« List pa je plaval vse dalje in dalje. Tako je Palčica potovala iz dežele.

Ves čas je okoli nje frfotal ljubek majhen metulj in nazadnje sedel k njej na list. Palčica mu je ugajala in je bila tega zelo vesela. Zdaj je krastača ni mogla več doseči in tako lepo je bilo tam, kjer se je vozila. Sonce je sijalo na vodno gladino, ki se je bleščala kot najčistejše zlato. Palčica si je odvezala trak in en konec ovila okoli metulja, drugi konec traku pa privezala k listu. List je zdaj plaval veliko hitreje in ona z njim, saj je bila vendar na njem.

Tedaj je priletel velik hrošč, ugledal jo je in v trenutku objel s svojimi nogami njeno vitko telo ter odletel z njo na drevo. Zeleni list je plaval dalje po potoku in z njim metulj, ker je bil privezan na list in ni mogel odleteti.

Joj, kako se je ustrašila uboga Palčica, ko jo je hrošč odnesel na drevo. A najbolj se je žalostila zaradi lepega belega metulja, ki ga je bila privezala na list. Če se ne bo mogel osvoboditi, bo moral umreti od glada. Toda za to se hrošč sploh ni menil. Sedel je z njo na največji zeleni list drevesa, ji dal jesti medu iz cvetlic in ji dejal, da je zelo ljubka, čeprav ni niti malo podobna hrošču. Pozneje je prišlo na obisk mnogo hroščev, ki so stanovali na drevesu. Ogledovali so si Palčico in gospodične hroščinje so vihale tipalke in govorile:

»Saj nima več kot dve nogi; to je grdo!«

»Niti tipalk nima!« je dejala druga.

»V pasu je vitka, fej! Videti je kakor kak človek!« je dejala tretja.

»Kako grda je!« so dejale vse hroščinje in vendar je bila Palčica zelo ljubka. To je spoznal tudi hrošč, ki jo je ugrabil. Ker so vsi govorili, da je grda, je nazadnje verjel tudi sam. Nič več je ni maral ter dejal, da lahko odide, kamor hoče.

Odlomek

- Kdo je Palčico ugrabil in kaj vse se je z njo dogajalo, lahko prebereš v knjigi *Palčica*. Izvedel/-a boš tudi, pred kom je bežala Palčica in kako se je začelo njeno potovanje.
- Eno izmed prigod male Palčice, ki se ti je najbolj vtisnila v spomin, zapiši in jo predstavi sošolcem.

Pravljica je pripoved, v kateri se dogajajo neverjetne, samo v domišljiji mogoče stvari in v kateri navadno zmaga dobro.

Kaj je za pravljico značilno?

V pravljici kraj in čas nista določena (npr. nekoč, pred davnimi časi, za devetimi gorami, za sedmimi griči ...), v njej nastopajo pravljici bitja (npr. vile, škrati, zmaji ...), za pravljico so značilna pravljici števila (npr. 3, 7, 9, 12 ...). V pravljici običajno zmaga dobro nad zlom.

- Kdo pozna kosovirja?
- Svojim sošolcem povej, kaj veš o tej nenavadni zverinici.

Svetlana Makarovič

KOSOVIRJA NA LETEČI ŽLICI

KOSOVIR, mali (*Cosovirus feras ululans*) je zanimiva žival, ki živi v Kosoviriji. Kosovirje delimo na radovedne in neradovedne. Imajo rjav kožuh, ki se odlikuje po izredni mehкости. Krasi jih dolg, košat rep, ki se navadno končuje v okroglast čop. V gobčku ima kosovir šestnajst ostrih zob, s katerimi razkosava paradižnike, ki so glavna kosovirska hrana.

Kosovirji so večinoma ljubke in družabne živali, ne smemo pa jih dražiti ali celo prehitro zbujati iz spanja. Takrat pobesnijo, praskajo in glasno vreščijo ter kosovikajo. Izjema so neradovedni kosovirji, ki pa so manj razširjeni. Obe vrsti prebivata v žlicah, na katerih rastejo paradižniki. Z žlicami se tudi premikajo po zraku.

Bližnji sorodniki: skovir, polh, zviavt.

Daljni sorodniki: vse, kar je puhastega, toplega, živahnega in nagajivega, pa tudi lenuhastega.

Deželo Kosovirijo je izredno težko najti, ker ni ustreznih prometnih zvez, poleg tega tudi ni označena na zemljevidih iz preprostega razloga, ker je zdaj tu zdaj tam.

Odlomek

Reši uganko!

Nagajiva, puhasta, živahna zver,
to je _ _ _ _ _ . Če je uganka pretežka, si pomagaj tako, da odgovor nanjo
prebereš od desne proti levi. Odgovor se glasi: RIVOSOK.

- Nariši kosovirja, kot si ga predstavljaš.
- Kje srečamo kosovirje?
- Na katero gozdno žival pa bi lahko spominjali?
- V odlomku poišči besede, ki označujejo zunanost in značaj kosovirjev. Izpiši jih.
- Tudi sam/-a si izmisli pravljično žival. Njene lastnosti zapiši.

Vse o kosovirjih izvemo v knjigi *Kosovirja na leteči žlici*, kjer je opisanih kar štiriindvajset dogodivščin, ki sta jih doživela Glil in Glal.

Preberi še katero od živalskih pravljič Svetlane Makarovič: *Smetiščni muc*, *Pekarna Mišmaš*, *Sovica Oka*, *Sapramiška* in druge.

Majda Koren

PROTIDEŽEVNA JUHA

Bilo je poletje, ah, figo, ne pa poletje! Že sedem dni je nesramno deževalo. Hišaprihiški otroci so se smrtno dolgočasili. Gledali so skozi okno in se praskali tam, kjer jih ni nič srbelo. Prebrali so že vse knjige in porisali ves papir. Ravno so premišljevali, kako bi porisali še stene v kuhinji, ko so zaslišali iz radia glas tete Kuhe:

»Hišaprihiški otroci, pozor! V tem dežju se ne da nič pametnega početi. Če vam je dolgčas, pridite k meni. Vsak naj prinese s seboj nekaj hrane iz domačega hladilnika. Skuhali bomo protideževno juho.«

Otroci so obuli škornje, razpeli dežnike in po lužah odčofotali in odčmoketali proti hiši tete Kuhe.

Bonbonček je prinesel tri stare palačinke, Roža je prinesla sedem jajc, Toki klobaso, Inči vrečko moke, Cucika lonček ocvirkov, Nudlčka pet banan, Nageljček kozarec korenčkove marmelade in Buba šest oglodanih kosti.

Teta Kuha je poiskala največji lonec in vanj so otroci stresli, kar so prinesli. Dolili so vode in pristavili lonec na štedilnik. Ko je juha zavrela, je teta stresla vanjo še prašek PROTIDEŽIN, ki ga je hranila v hladilni skrinji. In tedaj je iz juhe zasmrdelo, nekaj trenutkov kasneje pa je zasmrdelo prav do oblakov. Nekajkrat je še zagrmelo, kot da bi oblaki kašljali ali kihali, nato pa so jo pobegnili neznano kam in prikazalo se je sonce.

»Trikrat hura za teto Kuho!« je zavpil Inči.

»Hura, hura, hura!« so zavpili še drugi otroci in dvakrat vrgli teto Kuho v zrak.

Skupaj so stekli do reke Kampatečeš in skakali vanjo in delali prevale do noči, ko so prišle ponje zaskrbljene mame z brisačami v rokah. Prišel je tudi Krištof z rjuho za teto Kuho, saj je bila zanjo brisača premajhna.

Odlomek

- Česa ne morejo početi otroci, kadar dežuje? To zapiši v povedih.
- Hišaprihiški otroci imajo nenavadna imena. To so imena, ki jih dajemo osebam po kaki značilnosti. Pravimo jim VZDEVKI. Izmisli si vzdevek za svojega sošolca in ga pojasni.

- Kdo je poznal recept za protideževno juho?
- Kako se imenuje prašek, ki prežene dež?
- Kako pa bi lahko poimenovali prašek, ki bi v trenutku zbrisal domače naloge? Kaj pa prašek, s pomočjo katerega bi vse znali? Pa prašek proti žalosti? In prašek proti klepetanju?
- Poišči imena za praške, s katerimi bi pregnal/-a vse, česar ne maraš!

Christine Nöstlinger

POŽVIŽGAMO SE NA KUMARIČNEGA KRALJA

Torej takrat, lani, pri nedeljskem velikonočnem zajtrku, se je mama vrnila iz kuhinje in se tresla po vsem telesu. Tako zelo se je tresla, da je Martina od groze spustila pisanico v skodelico kave.

Dedek je vprašal: »Snahica, kaj ti je?« (Dedek je mami vedno govoril »snahica«.) Potem je spet zabobnelo in očka je zavpil: »Niki, takoj nehaj!«

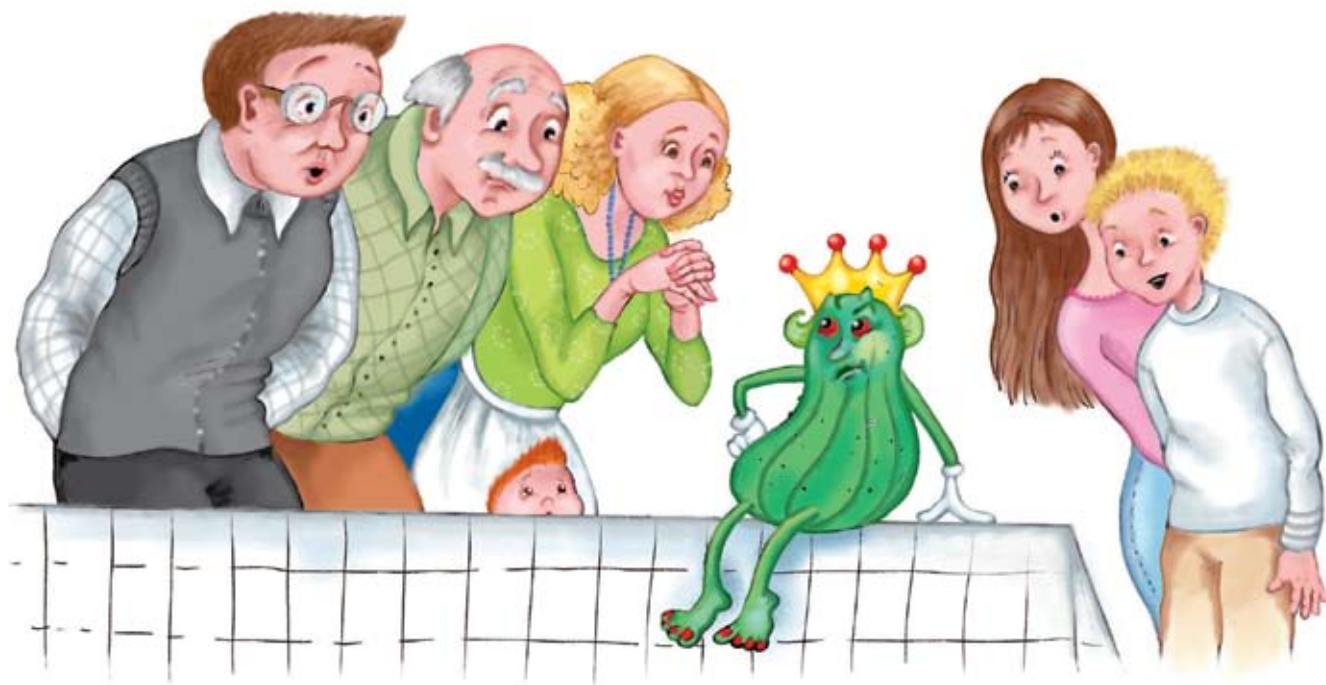
Vedno, kadar je kaj počilo ali zaropotalo, je očka rekel: »Niki, takoj nehaj!« Ponavadi je imel prav, tokrat pa ni bil Niki, pač pa spet tisti ropot iz kuhinje.

Niki je začel jokati, da on nima nič pri tem, in Martina je lovila jajce iz kave, in mama se je še naprej tresla in rekla: »V kuhinji, v kuhinji ...« Vsi smo vprašali, kaj je v kuhinji. Mama pa ni mogla povedati. Očka je vstal in šel proti kuhinjskim vratom. Pomislil sem, da je mogoče počila vodovodna cev ali pa da se za hladilnikom skriva miš ali pa velik pajek. Vsega se namreč mama zelo boji. Vendar ni počila cev in ni bila miš ali zelo velik pajek, in vsi smo neznansko debelo gledali. Tudi očka, ki se nam je pridružil.

Na kuhinjski mizi je nekdo sedel, bil pa je približno pol metra velik. Če ne bi imel oči in nosu in ust in rok in nog, bi bil lahko velika, debela kumara ali pa manjša buča. Na glavi je imel krono. Zlato krono z rdečimi dragocenimi kamni v konicah. Na rokah je imel rokavice iz belega sukanca in nohte na nogah je imel rdeče polakirane.

Ta bučnato-kumarično-kronasti stvor se nam je priklonil, položil tanki nožici eno čez drugo in spregovoril z globokim glasom: »Mi imenujem kraljevi Kumi Ori drugo, iz rodu Stopničarjev.«

Ne morem natančno zapisati, kaj se je zgodilo potem, ker nisem bil pozoren na to, kar so počeli drugi. Bil sem popolnoma prestrašen zaradi te kumarične buče.

Nisem mislil: To vendar ni mogoče! Tudi nisem pomislil: Ta je pa res smešen! Pravzaprav nisem nič mislil. Sploh nič. Huber Jo, moj prijatelj, v takšnih primerih pravi: »Temu so se skisali možgani!«

Spomnim se le še, da je očka trikrat rekel: »Ne.«

Prvič zelo glasno. Drugič normalno, in tretjič čisto tiho. Očka vedno pravi, da če on reče ne, potem je ne. Tokrat pa njegov ne ni zalegel. Kumarična buča je obsedela na kuhinjski mizi.

Roke je zvila nad kumaričnim trebuščkom in ponovila: »Mi imenovati kraljevi Kumi Ori, iz rodu Stopničarjev!«

Prvi je nehal buljiti dedek. Stopil je h kralju Kumiju Oriju in se priklonil in rekel: »Zelo nas veseli, da smo se spoznali. Moje ime je Hogelmann. V tej hiši sem dedek!«

Kumi Ori je stegnil svojo desno roko in jo pomolil dedku pod nos. Dedek je strmel v rokavico iz sukanca, ni pa vedel, kaj Kumi Ori želi.

Mama je pomislila, da ga boli roka in da potrebuje povoj. Mama vedno misli, da potrebujemo povoj ali pulover ali obkladek.

Kumi Ori pa ni želel povoja, njegova roka je bila čisto zdrava. Dedku je mahal z orokavičnim prstom pred nosom in rekel: »Navada je, da nam poljubijo roko!«

Dedek je rekel, da Kumiju Oriju v nobenem primeru ne bo poljubil roke, ker bi to storil samo pri kakšni zelo lepi dami, kar pa Kumi Ori zagotovo ni.

Kumi Ori je na svoji zeleni kumarični koži dobil bučasto rumene izpuščaje in besno zavreščal: »Tako se z majesteto ne ogovarjati!«

Dedek je pogledal kumaričnega kralja tako, kot pogleda ljudi, ki jih ne mara. Zdaj je kumarični kralj nehal kriliti. Poravnal je svojo koničasto krono in rekel: »Mi smo biti izgnani zaradi svojih upornih podložnikov. Mi prositi začasno za azil!«

In potem je še dodal: »Mi zelo utrujeni od veliko vznemirjenja!«

Potem je zazelhal in zaprl svoje rdeče gumbaste oči.

Odlomek

- Po opisu nariši kumaričnega kralja in odgovore na vprašanja zapiši.
- Koga se je mama ustrašila?
- Kako se jim je prišlek predstavil?
- Kdo je kumaričnega kralja prvi ogovoril?
- Pred kom se je želel skriti kumarični kralj?
- V slovarju tujk poišči, kaj pomeni AZIL in kdo je AZILANT.

Polonca Kovač

VEZALKINE SANJE

Vsak otrok ima v kakšnih čevljih vezalke in tudi Peter jih je imel. Ni jih preveč maral, ker vsakdo ve, da je vezalke težko zavezati. Ampak maral ali ne, tudi vezalke morajo živeti. In kdor živi, tudi sanja – to je kot pribito. In Petrovi vezalki se je sanjalo tole:

Bila je zavozlana in na vse pretege se je trudila, da bi se odvozlala. Zvijala se je in zvijala in res odvozlala vse svoje vozle, pri tem pa je zlezla tudi iz luknjic v čevljih in obležala na tleh.

Ko je že tako lepo svobodno ležala na tleh, je zlezla še malo po sobi in si vse ogledala. Mahnila jo je v vežo in pokukala na vrt, tam pa je naletela na krasno rožnato vezalko.

»Gospodična,« je rekla tista rožnata vezalka, »kakšne čudovite rumene barve ste! In kako zanimivo skuštrano glavo imate! Še nikoli nisem srečal skuštranega deževnika. Gospodična, jaz vas ljubim!«

»Bla, bla, bla, to me sploh ne zanima, » je rekla vezalka in zlezla nazaj v hišo. Prilezla je v kuhinjo, tam pa je Peter ravno »sek sek sek« delal rezance. Rezanci so bili dolgi in rumeni kot kakšne vezalke. Nekaj jih je padlo na tla, Peter se je sklonil, da bi jih pobral, pri tem pa je pobral tudi vezalko. Vse skupaj je stresel v steklen kozarec in tam je vezalka z drugimi rezanci ponosno čakala, da jo skuhamo v juhi in da pride na porcelanast krožnik z zlatim robom.

Odlomek

Manj znane besede:

na vse pretege – na vso moč

- Kdo je glavni lik v zgodbi?
- Zakaj je vezalka deklica in deževnik deček?
- Kdaj se nam sanja?
- Zapiši svoje najbolj zanimive sanje.

Osebe: **MUCA MACA, VRABEC ŽIVŽAV, VRABEC ČIVČIV**

MUCA MACA (počasi, zelo počasi pride izza ovinka): Mjauuuu! Mjauuuu! Kaj je najlepše za mačje srce? Ali veste? Ne veste. Najlepše za mačje srce je, je, je ..., če zagledam dva ruvajoča se vrabca. Mjauuuu! Požrla ju bom! Dva na mah! Oba hkrati! S perjem vred! Mjauuuu! (Muca Maca se zapodi v napad.)

VRABEC ŽIVŽAV: Pazi, mačka!

VRABEC ČIVČIV: Saj res, mačka!

VRABEC ŽIVŽAV: Skoči sem!

VRABEC ČIVČIV: Ne morem, si me kljunil v nogo!

VRABEC ŽIVŽAV: Poženi se v zrak!

VRABEC ČIVČIV: Ne morem, si mi populil rep!

VRABEC ŽIVŽAV: Saj ti ga nisem tako zelo!

VRABEC ČIVČIV: Joj, joj, mačka mi je za petami! Joj, mačka me lovi! Joj, kako naj ji uidem?

VRABEC ŽIVŽAV: Primi se za moj rep!

VRABEC ČIVČIV: Kako, če sem ti ga populil! Saj ga nimaš več!

VRABEC ŽIVŽAV: Kje pa! Nekaj ga je še ostalo! Primi se! Vzemi zalet!

(Vrabec Živžav in vrabec Čivčiv in muca Maca se lovijo in ruvajo, končno vrabec Živžav in vrabec Čivčiv uideta ... nekam v zrak, najbrž. Sicer pa na levo in na desno ... vsak na svojo stran ...)

MUCA MACA: Jojjojjojjojjjj!

- Pozorno prisluhni besedilu – kdo pripoveduje?
- Koliko oseb nastopa in katere?
- Kakšen je odnos med osebami? Prijateljski? Pojasni.
- Kaj misliš, kaj sta občutila vrabca, ko ju je napadla muca Maca?
- Njune občutke opiši.
- Razdelite si vloge in glasno preberite besedilo.
- Si opazil/-a, da je besedilo napisano drugače kot pesem ali pravljica? Kaj označujejo deli, napisani z veliki črkami? Kaj pa deli v oklepaju?
- Razišči, kako se zgodba odvije. Knjigo si sposodi v šolski knjižnici.

Jože Snoj

PTIČICA PA-PA

Kadar mamica je v službi,
Vid je z malim Joštom v družbi.

Družba taka je beseda,
kadar Jošt
za mamo gleda
skozi okno
po stezici
in pa-pa
drži v
ročici.

Kaj pa spet je to:
pa-pa?
Ničesar ni videti,
nič ne tehta.

To je taka
ptičica,
ki vidi jo le
mamica.

Joštu je z dlani
zletela,
mamico je obletela.
Okrog glave ji
žgoli
in je v službo ne pusti.

- Kako velik je Jošt?
- Kakšna je Joštova *ptičica pa-pa*?
- Razmisli, zakaj ptičice ne more videti vsakdo, pač pa le mamica.
- Česa si želijo otroci, ko mamice odhajajo v službo?
- Zakaj, misliš, je za majhne otroke slovo težje?

- Kdo potrebuje pestunjo?
- Zakaj?

Ruska ljudska pravljica

MEDVED IŠČE PESTUNJO

Pred mnogimi leti je živel medved s kopico otrok. Ker ni imel žene, je tičal ves dan do vratu v delu. Že navsezgodaj je moral v gozd po drva. Kdo pa naj medtem pazi na male medvedke?

Zato se je medved odločil, da poišče otrokom pestunjo. Medvedkov vendar ne sme pustiti samih! Koliko nesreč se jim lahko pripeti, medtem ko ga ni doma: v igri drug drugemu do smrti izpraskajo oči ali pa pogrizejo ušesa! Poiskati mora pestunjo.

Tako je s piškoti napolnil veliko vrečo, si jo zavihtel na ramo in se odpravil na pot.

Najprej je srečal vrano.

»Dober dan, medved! Kam pa kam?«

»Pestunjo za svoje medvedke iščem. Dela imam čez glavo in ne utegnem paziti na otroke. Samih pa ne morem pustiti doma.«

»Kaj paносиš v vreči?« je vprašala vrana.

»Piškote.«

»Za tri piškote postanem pestunja. Hočeš?«

»Ne tako hitro, botra vrana,« je menil medved zamišljeno. »Piškote ti privoščim. Toda kdo ve, če bi res znala paziti na moje medvedke.«

»To je vendar čisto lahko!« je zakrakala vrana. »Vse, kar je treba narediti, je to, da jim zvečer zapojem: kra, kra, kra, kra!«

»O, ne vrana. Za medvedke iščem drugačno pestunjo!« je rekel medved in krenil dalje.

Srečal je volka. »Dober dan, medved! Kam pa kam?«

»Iščem koga, ki bi mi varoval otroke, kadar me ni doma,« je rekel medved.

»Kaj paносиš v vreči?« je vprašal volk.

»Piškote.«

»Za tri piškote sem pripravljen postati pestunja tvojih medvedkov.«
»Ne tako hitro, boter volk,« je menil medved zamišljeno. »Ali misliš, da je lahko biti dobra pestunja majhnim medvedkom?«

»Kaj pa je to takega! Zvečer jim bom zatulil uspavanko, pa bo! Poslušaj!«
In volk je zatulil, da si je moral medved zatisniti ušesa.

»O, ne, volk, za svoje medvedke iščem drugačno pestunjo!« je rekel in krenil naprej.

Srečal je zajčka.

»Dober dan, medved! Kam pa kam?«

»Pestunjo za svoje medvedke iščem. Dela imam čez glavo in moji medvedki potrebujejo nekoga, ki bi jih popazil, kadar me ni doma!«

»Kaj pa nosiš v vreči?«

»Piškote.«

»Za polno vrečo piškotov postanem pestunja tvojih otrok. Hočeš?«

»Že, že,« je menil medved zamišljeno. »Toda ali ti, zajček, znaš varovati majhne otroke?«

»Seveda jih znam!« je zaklical zajček. »Tvoje medvedke bom zbral okrog sebe in jim dejal: »Ljubi mali medvedki, moji mali kosmatinčki! Lepo tiho bodite, nikar ne rentajte in nikar ne copotajte naokrog! Očka vam bo prinesel iz gozda med in maline, jaz vam bom zdajle povedal pravljico, da ga boste laže čakali!« pripovedoval jim bom pravljice in jih čehljal po okroglih trebuščkih in mehkih hrbtčkih.«

Medved je z odprtim gobcem poslušal te besede.

»Kupčija je sklenjena,« je dejal. »Prav gotovo boš odlična pestunja!«

»Seveda bom!« je prešerno zaklical zajček. »Zdaj pa mi pokaži, kakšne piškote imaš v vreči.«

Medved je odprl vrečo in zajček je vtaknil glavo vanjo.

»Joj, medenjaki so!« je zaklical. »Te imam najrajši!«

Ovohal je vsak piškot posebej, sem in tja kakšnega tudi pokusil, nato pa vrečo zavezal in si jo zadel na hrbet.

»Pa pojdiva!« je dejal medvedu.

Medved je odpeljal zajčka v votlino k medvedkom.

»Ljubi moji malčki,« jim je dejal, »pripeljal sem pestunjo. Glejte, da boste pridni in ubogljivi.«

Zajček si je v medvedji votlini uredil udoben kotiček in pazil na medvedke tako dolgo, dokler niso odrasli in postali veliki kot njihov očka.

Manj znane besede:

pestunja – ženska, ki varuje, neguje (tujega) majhnega otroka

piškot – ploščato pecivo različnih oblik

kreniti – iti, začeti hoditi, se premikati

rentačiti – grobo, zadirčno govoriti

- Kdo pa je tvoja pestunja?
- Imaš kakšno posebno igračo, mogoče plišastega medvedka, da ti preganja dolgčas in samoto, kadar si sam/-a?
- Si bil/-a tudi ti kdaj komu pestunja?
- Kaj praviš, je paziti na otroke lahko delo?

Pomisli na svoje polomljene in oguljene igrače, ki so te tolažile, kadar si bil/-a sam/-a. Na tiste, ki ležijo v kotu, s katerimi se nič več ne igraš, na tiste, ki so pozabljene nekje na podstrešju ali v kleti. Med njimi eno izberi, jo opiši in nam o njej pripoveduj,

- kako si si jo želel/-a,
- kdaj si jo dobil/-a,
- kako si se z njo igral/-a,
- kako se je zgodilo, da se je polomila, ogulila,
- kako bi jo bilo mogoče popraviti.

- Kdo meri čas?
- Kako vemo, da čas teče?

Bina Štampe Žmavc

URE KRALJA MINA

To zgodba je o kralju Minu,
davnih kraljev slavnem sinu,
ki ga ni zmagal meč, poraz,
dokler ni z žezlom dregnil v čas.

Kralju se je pomračilo čelo. »Čas, čas!« je nekam obupano zamrmral. »Ko smo že ravno pri času ... Kaj vidiš, Urarček, ko me pogledaš?«

»Vas, veličanstvo!« je z nasmehom odgovoril Urarček.

»Mene!« se je posmehnil kralj. »To vem tudi sam. A kaj vidiš ... na meni ...?« je z nelagodjem dodal.

»Vidim vaše kraljevsko spalno oblačilo, veličanstvo!«

Kralj je postal nestrpen: »Ne, ne! Sprašujem, kaj vidiš ... recimo na moji bradi?!«

»Vidim vaše kraljevske kocine, veličanstvo!«

»In kake barve so te kraljevske kocine?«

»Veliko je črnih ..., precej sivih ... in nekaj belih je vmes,« se je nasmehnil Urarček.

Kralj je prizadeto omahnil na posteljo, se pocukal za brado in s tresočim glasom zamomljal: »Sivih ... Belih ... Torej je res!«

»Seveda je res, veličanstvo! Jaz nikoli ne lažem!«

»Tudi moja brada ne laže ...« je prizadeto prikimal kralj. »In brada mi govori, da se staram, staram ...«

Stopil je k oknu, razgrnil zavese in globoko vdihnil poživljajoči nočni zrak, ves prežet z majskimi vonjavami.

»Jutri imam rojstni dan, jaz pa sanjam o podivjanih urah! Kakšna mila majska noč!« je s polnimi pljuči okušal vonljiv zrak, ki ga je blag vetrc zanašal v sobo. »Mmm, vse cveti, Urarček! Le moja brada sivi!«

»Vsi se staramo, veličanstvo. Čas, samo čas je!« je tiho dejal Urarček. A kralja je znova popadla jeza. »Ampak jaz se nočem starati! Kralji so večni, moramo biti večni!«

Skočil je pokonci in udaril po zvoncih budilke, da so oglušujoče zazveneli. »Ure so krive! Vsega so krive ure! Prehitro tečejo. Prehitro žro čas!«

Odlomek

Manj znane besede:

kocina – dlaka

blag vetrc – rahel vetrič

- Zakaj je bil kralj jezen, ker mu je sivela brada?
- Kdaj ljudem začnejo siveti lasje?
- Kdo naj bi bil kriv za to, da se ljudje staramo?
- Na koga se je jezil kralj?
- Pomisli, bi se ljudje postarali tudi, če ne bi imeli ur, ki nam merijo čas?
- Kako razumeš večnost? So kralji res večni?

- Ponovimo pravljico o Rdeči kapici. Vsakdo, ki pravljico pozna, naj doda del zgodbe, ki sledi.

Gianni Rodari

ČE DEDEK NE ZNA PRIPOVEDOVATI PRAVLJIC

»Nekoč je živela deklica, ki ji je bilo ime Rumena kapica.«

»Ne, Rdeča.«

»Saj res, Rdeča kapica. Mamica jo je poklicala in rekla: Poslušaj, Zelena kapica ...«

»Ne, Rdeča.«

»Saj res, Rdeča. Pojdi k teti in ji nesi krompirjev olupek ...«

»Ne, pojdi k babici in ji nesi potico.«

»Prav. Deklica je šla v gozd in srečala žirafa.«

»Vse si zmešal. Srečala je volka, ne pa žirafe.«

»In volk je vprašal: Koliko je šest krat osem?«

»Kje pa! Volk je vprašal: Kam greš?«

»Imaš prav. Črna kapica je odgovorila ...«

»Rdeča kapica, Rdeča, Rdeča!«

»Da, odgovorila je: Grem na trg po paradižnikovo mezgo.«

»Ni res. Grem k babici, ki je bolna, toda ne poznam poti.«

»Seveda, konj je rekel ...«

»Kakšen konj? Volk vendar!«

»Da. Rekel ji je: Pelji se s tramvajem številka petinsedemdeset, izstopi pred halo, pojdi na desno, prišla boš do treh stopnic, poberi denar in kupi si žvečilni gumi.«

»Dedek, ti res ne znaš pripovedovati pravljic, vse poveš narobe. Žvečilni gumi mi pa vseeno lahko kupiš.«

»Prav, tu imaš denar.«

In dedek je lahko v miru prebral časopis.

Manj znane besede:

mezga – kuhano, zgoščeno sadje ali zelenjava s sladkorjem, začimbami

tramvaj – električna cestna železnica

- Kakšnih barv naj bi bila dedkova Rdeča kapica?
- Koga je po dedkovem prepričanju srečala?
- Kako naj bi Rdeča kapica prišla do babice?
- Kaj je ugotovila vnučka, ali zna dedek pripovedovati pravljice?
- Kaj pa ti misliš? Ali dedek res ne pozna pravljice o Rdeči kapici? Zakaj je dal vnučki denar? Kaj je želel dedek v miru prebrati? Mu je uspelo?
- Kdo pa je tebi pripovedoval pravljice? Katero si najraje poslušal?
- Kratko obnovo zapiši.

Na ledini gozdne jase je ležalo zrcalce. Kdo ga je izgubil, se ne ve. Morda pastirica, ki je hodila tam mimo s čredo, morda lovec, ki je sedel tamkaj v travo, da se odpočije, morda otroci, ki so se kdaj znašli tam – kdo bi vedel. Zrcalce je bilo torej tu in v njem so se ogledovali zdaj nebo, zdaj sonce, zdaj vejevje, zdaj oblak, zdaj ptice, ki so letele nad njim ...

Nekega dne pa pride tam mimo zajec. Opazi zrcalce, se pogleda vanj in zagleda svoja ušesa, brke, oči ...

»Oh, saj to je moja slika! Samo ne morem se spomniti, kdaj sem jo izgubil ...«
Vtem skoči z bližnjega drevesa veverica. Skok – skok – skok in že je pri zajcu in zrcalcu.

»Kaj si našel?«

»Svojo sliko. Samo na noben način se ne morem spomniti, kdaj naj bi jo bil izgubil.«

»Daj, da pogledam!«

Veverica pogleda v zrcalce in vidi svojo podobo.

»Kako moreš reči kaj takega! Mar ne vidiš, da je to moja slika? Na, poglej bolje!«

Zajec spet pogleda in spet vidi svojo sliko.

»Neumnost! Ti nisi pri pravi! Mar ne vidiš na sliki mojih lepih velikih in dolgih ušes?«

Medtem pa, ko se zajec in veverica tako prepirata, prileti z bližnjega drevesa šoja.

»Čemu se prepirata?«

»Našel sem svojo sliko,« reče zajec, »a veverica trdi, da je to njena slika. Gotovo ni nekaj prav z njenim vidom.«

»Z mojim vidom je tako, kot mora biti,« reče veverica, »a zajcu se nekaj meša v glavi, če lahko trdi, česar ni. To je moja slika. Na, poglej še ti, da je res, šojica!«

Šoja pogleda in vidi svojo sliko.

»Eh, eh, pa sta mi zares oba čudne pameti! Kako se moreta prepirati, ko pa je to moja slika. Le kaj vama je? Ali ne vidita na njej mojega kljuna, ki ga nima nobeden od vaju?«

To sliši medved, ki gre tam mimo. Približa se, da vidi, čemu prepir.

»Kaj pa se je zgodilo? Čemu takšen krik?« vpraša medved.

»Našel sem svojo sliko,« reče zajec, »a prišla je veverica in trdi, da je to njena slika, nato pa je prišla tudi šojica in tudi pravi, da je slika z gozdne jase njena.«

»Ni res,« ugovarja veverica. »Medved, le poglej, pa boš videl, da je to res moja slika.«

»Kakšna neumnost!« se razjezi šoja. »Le kako moreta trditi, da je slika njuna, ko pa je moja in nikogar drugega. Na njej se lepo vidi moj kljun. No, ali ima kateri od njiju kljun?«

Medved vzame zrcalce, pogleda in se nasmeje, tako hrupno in glasno, da zaječi ves gozd.

»Bedaki, bedaki! Ha-ha-ha-ha-ha! Saj se prepirate zaradi moje slike. Poslušajte: naj si še kateri od vas samo drzne reči, da je to njegova slika. To je moja slika!« se odreže medved.

Seveda si ne zajec, ne veverica in ne šoja niso upali oporekati medvedu velikanu.

Medved hitro pograbi zrcalce, odraca v gozd in odide naravnost domov v svoj brlog.

V hiši so bili medvedova žena in njuna dva medvedka.

»Poglejte!« že s praga zakliče medved. »Našel vam je zajec v travi na gozdni jasi mojo sliko, pa je prišlo med njim, veverico in šojjo do prepira. Vsakdo

izmed njih je trdil, da je slika njegova, dokler nisem prišel tam mimo jaz, pogledal in takoj videl, da je to moja slika. Nate, pogledjte!«

Pogleda v zrcalce medvedova žena in reče:

»Ja, seveda! To je medvedja glava. Le kako so mogli trditi nekaj tako neumnega!«

Lepo po vrsti pogledata tudi medvedka in vsak posebej izjavi:

»Saj to si ti, očka, ki si bil še majhen kot midva, nikakor pa to ni ne zajec ne veverica ne šoja!«

»Tako je, tako, sinka moja. Vidva sta še majhna in vidita vse pomanjšano, a precej se ve, da sta moje pameti in moje krvi!«

In medved obesi zrcalce na steno.

Manj znane besede:

zrcalce – majhno ogledalo

drzniti si – upati si, imeti pogum za kaj

oporekati – nasprotovati

- Zaradi česa se je na gozdni jasi vnel prepir?
- Katere živali nastopajo v zgodbi?
- Čigavo sliko so videli zajec, veverica in šoja?
- Kdo je nazadnje zmagal in vzel zrcalce?
- Je prav, da je zrcalce vzel medved, ker je najmočnejši?
- Kaj pa ti meniš, kdo bi moral odnesti zrcalce domov?

Carlo Collodi

OSTRŽEK

Mojster Pepe je iz polena izrezljal dečka. Imenoval ga je Ostržek. Ostržek je hodil, govoril, vendar je bil iz lesa. Mojster Pepe ga je poslal v šolo. Namesto da bi Ostržek odšel v šolo, jo je mahnil po svetu. Le dobri vili in Modrecu murenčku se je lahko zahvalil, da se je vse srečno končalo in je postal pravi deček iz mesa in krvi. Prestal je veliko preizkušenj, ki jih je premagal s pomočjo dobrote in poštenosti.

OSTRŽEK JE LAČEN IN SI POIŠČE JAJCE, DA SI NAPRAVI JAJČNIK, KAR NA LEPEM PA MU JAJČNIK SFRČI SKOZI OKNO

Tedaj je začel tekati po sobi in stikati po predalih in kotičkih, da bi našel košček kruha, čeprav starega, ali vsaj suho skorjico, morda kako kost, ki je ostala psu, ali vsaj malo plesnive polente, kako ribjo koščico in češnjevo pečko, skratka, karkoli že, samo da bi bilo kaj za pod zob.

Našel pa ni nič, prav nič, kratko in malo nič. Lakota pa je bila čedalje hujša in Ostržku ni preostajalo nič drugega kakor zdehanje. In zdehal je tako strašno, da so se mu včasih usta raztegnila prav do ušes. Ko se je nazdehal, je začel pljuvati. Čutil je, da se mu želodec punta. Ves objokan in obupan je govoril:

»Murenček Modrec je imel prav. Nespametno sem ravnal, da sem se uprl očetu in zbežal od doma. Če bi bil moj očka tu, ne bi umiral ob samem zdehanju. O, kako grda bolezen je lakota!«

Hipoma pa se mu je zazdelo, da vidi na kupu smeti nekaj okroglega in belega, kokošnjemu jajcu podobnega. En sam skok – in že je bil tam. Bilo je zares jajce.

Njegovega veselja ni mogoče popisati, težko si ga je celo misliti! V strahu, da so to le sanje, je obračal jajce v rokah. Dotikal se ga je, ga poljubljal in med poljubljanjem govoril:

»In sedaj, kako naj si ga pripravim? Bi mogoče jajčnik? Kaj pa, če bi bilo ocvrto v kozici bolj okusno? Pa če si ga skuham v mehko? Ne! Najbolje bo, da si ga kar brž ocvrem v ponvici, preveč sem že neučakan!«

Rečeno – storjeno. Položil je ponvico na ogrevalnico z živo žerjavico, namesto olja in masla je vлил v ponvo malo vode in, ko je skoraj že vrela, tak! ... je prelomil jajčno lupino in hotel izliti jajce. Namesto beljaka in rumenjaka pa je skočilo iz lupine veselo ljubeznivo pišče in se mu prijazno priklonilo, rekoč:

»Hvala lepa, gospod Ostržek, da ste mi prihranili trud in mi sami strli lupino! Na svidenje, pa zdravi ostanite in pozdravite vse doma!«

Tako je reklo, tako dejalo, razprostrlo perutničke, zletelo skozi odprto okno in mu jadrno izginilo izpred oči.

Ostržek je ostal z izbuljenimi očmi, z odprtimi usti in z jajčno lupino v rokah kakor lipov bog.

Ko si je malce opomogel od silnega presenečenja, je začel obupno tuliti in cepetati z nogami. Hlipaje je govoril:

»In vendar je imel murenček Modrec prav! Ko bi ne bil zbežal od doma in ko bi bil moj očka tu, bi mi ne bilo treba umirati od gladu. O, kako grda bolezen je lakota!«

In ker se mu je začel želodec zopet oglašati, in sicer še huje kakor prej, se je namenil stopiti iz hiše in skočiti v vas v upanju, da bo srečal usmiljenega človeka, ki mu bo dal za vbogajme vsaj košček kruha.

Odlomek

Manj znane besede:

krušni oče – očim, nepravi oče

puntati se – upirati se

ogrevalnica – prostor, v katerega se hodijo ljudje gret

pišče – piščanec

- Kakšna je bila Ostržkova stiska?
- Kaj je iskal vsepovsod in kaj je nazadnje našel?
- Kako si je želel pripraviti jajce?
- Kaj je bilo v jajcu? Kako se mu je zahvalilo pišče?
- Koga je Ostržek najbolj pogrešal?
- Kdo je Ostržku vedno prav svetoval?
- Kdo skrbi, da nisi lačen/lačna? Kako bi si priskrbel/-a hrano ti, če bi se moral/-a znajti sam/-a?
- Zgodba o Ostržku nas uči, kako postanemo »pravi ljudje«. Skozi njegove prigode spoznamo pomen in vrednost starševske ljubezni.
Poišči razlago slovenskega pregovora: »Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.« Ponazori ga s primerom: kdaj se ti je zgodilo kaj neprijetnega, ko nisi upošteval/-a dobrih nasvetov starejših?
- Preberite katero izmed Ostržkovih dogodivščin in se pogovorite o tem, kaj je Ostržka naučila.

Svetlana Makarovič

COPRNICA ZOFKA

Bilo je pozno, zaspano zimsko popoldne. V hišici z visokim dimnikom se je prebudila stara, siva coprnica Zofka. Vstala je, se pretegnila in na široko zazehala, da je pokazala dva ostra zoba in iz ust ji je ušel zelenkast oblaček, kar je pomenilo, da je slabe volje.

»Kakšen pust dan,« je zagodrnjala, »kakšna bo šele noč! Prav nič me ne veseli, da bi v taki noči letala okoli.«

Pljunila je na ognjišče in v hipu je vzplapolal zelenkast ogenj. Zofka je pristavila lonček in vsula vanj prgišče strupenih volčjih jagod, da bi si skuhalo čaj. Kmalu je voda veselo zabrbotala. Zofka si je s krtačo za čevlje očistila zobe in sedla k zajtrku.

»Volčje jagode tudi niso več take, kot so bile včasih,« je razmišljala. »Včasih se je strup kar kadil iz njih, zdaj pa so tako mile, da bi jih lahko jedel dojenček.« Zlovoljno je srebrala vročo pijačo in se nenadoma spomnila:

»V toplejše kraje bo treba. Kar nocoj poletim tja, da si malo pregrejem stare kosti in si nabere močnih strupenih zelišč.«

Potem je čakala, da se znoči. Dolgčas si je preganjala s tem, da je čarala po stenah pisane oči, ki so strmele vanjo in ji mežikale, ona pa jim je mežikala nazaj. Ko se je naveličala te igre, se je spomnila, da bi bilo dobro očistiti in počesati metlo, da bo pripravljena za dolgo potovanje.

Stopila je v vežo in z vajeno kretnjo segla po metli.

Metle ni bilo tam!

»Metla, kje si? Takoj sem!« je razjarjeno zavpila coprnica.

Metla se je leno primajala čez dvorišče in se naslonila na vrata. Zofka jo je pograbila in jo srdito stresla.

»Kje si se potepala?« jo je vprašala in sipala zelene oblačke iz ust.

Metla se je pretegnila in zazehala. Potem je rekla s svojim slamnatim glasom: »Pri sneženem možu tamle za gričem.«

»Ti bom že dala,« se je še bolj razhudila Zofka. »Potepati se znaš, seveda, in se prilizovati sneženemu možu, kadar je treba leteti, se plaziš po zraku kakor gosjenica. Alo, noter, in pripravi se. Nocoj greva v tople kraje obiskat Strašnika.«

Metla se je namrdnila in se leno odmajala v kuhinjo. Zofka se je jezno ozrla proti grmičju in puhnila vanj zeleno sapo, da se je ubogi sneženi mož raztopil.

»Da boš vedel za drugič,« je še rekla zeleni lužici, ki je ostala od njega, in šla v kuhinjo.

Odlomek

Manj znane besede:

coprnica – čarovnica

prgišče – pest

srdito – jezno

razhuditi se – razjeziti se

- Kakšne volje je bila Zofka?
- Zakaj je želela Zofka odpotovati?
- Kam je želela odpotovati?
- Kako pa potujejo coprnice?
- Kje se je potepala njena metla?
- Kaj je coprnica Zofka naredila snežaku?
- V katerih pravljicah si že srečal/-a čaravnice? Kakšne so bile v primerjavi z Zofko?
- Kam bi pa ti odpotoval/-a, če bi imel/-a coprniško metlo?
- Pripravi govorni nastop.

SONCE IN VETER

Pravijo, da sta se sonce in veter svoje dni skušala, kateri bi bil močnejši. Pogodila sta se, da zmaga tisti, ki prisili popotnika, ki je bil na stezi, da sleče svoj plašč.

Veter začne prvi hudo pihati. Zdolec in krivec se stepeta ter napravita dež in točo. Popotnik, ves moker, trepeče, drži trdno za plašč, se vanj zavije in hiti svojo pot.

Veter potihne, vreme se zvedri in zdaj pride na vrsto sonce. Prav lepo, prijazno začne sijati in upirati svoje žarke popotniku v hrbet. Toplota raste, sapa postaja vedno gorkejša in popotniku postaja vedno bolj vroče. Plašč mu postane pretopel. Vrže ga z rame, pogrne na tla in se uleže v senco počivat. Sonce se posmeje vetru, ker ga je tako lahko premagalo. Reče: »Kar se z grdim in hudim ne stori, to se z dobroto lahko zgodi.«

Manj znane besede:

skušati – ugotavljati, kdo je močnejši

zvedriti – prenehati deževati

pogoditi – dogovoriti

- Kakšno vreme je danes?
- Kakšno vreme je bilo včeraj?
- Poslušaj vremensko napoved za jutri! Za koga je vreme posebno pomembno?
- Pogovorite se, kaj pomeni pregovor na koncu pripovedi.
- Spomni se dogodka, ko je prijazna beseda dosegla več od sile, in ga povej sošolcem v razredu.

Rajko Pavlovec

BURJA LAHKO PREVRNE VLAK

Burja je silno močan veter, ki ga dobro poznajo v našem Primorju. Morda si jo že sam občutil kje v okolici Postojne, Gorice, Sežane, Kopra in drugod? Burja piha zgodaj spomladi in pozno v jeseni močnejše. Pa tudi pozimi lahko piha huda burja. Včasih doseže hitrost kar sto kilometrov na uro.

Burja ne piha enakomerno, ampak se zaganja v močnih sunkih. Prav to je pri burji najhujše. Nikoli ne veš, kako močno bo zapihala in kdaj se bo zaletela vate. Nekoč sem hodil po Istri v času, ko je pihala močna burja. Zaletavala se mi je v hrbet tako zelo, da sem se ob močnih sunkih lahko skoraj naslonil nanjo. Imel sem občutek, da imam za hrbtom naslonjalo.

V Trstu so imeli nekoč ob hišah razpete vrvi. Ljudje so se ob burji prijemali zanje, sicer bi lahko popadali po tleh.

Starejši mož iz okolice Ilirske Bistrice mi je nekoč pripovedoval, da je burja dvakrat porinila težak tovorni vlak s tirov in ga prevrnila.

Burja se spušča s hribov v doline, zato je takoj pod gorami še posebno močna. Pod Nanosom imenujejo del Vipavske doline Vetrno polje. Večkrat

se je zgodilo, da je burja na Vetrnem polju prevračala avtomobile. Ni še dolgo tega, ko je burja tam prevrnila avtobus.

Odlomek

- Poišči razlago besede burja, pomagaj si s *Slovarjem slovenskega knjižnega jezika*.
- Kje piha burja?
- Razloži, kaj pomeni, kadar koga posvarimo, naj ne bo kot burja.
- Kakšne vetrove še poznaš in kaj vse lahko povzročé?

Ruska ljudska pravljica

TRIJE MEDVEDI

Neka deklica je šla z doma v hosto in tam zašla. Išče in išče pot domov, a je ne najde. Pride do hišice sredi hoste.

Vrata so bila odprta; pogleda skozi vrata in vidi, da ni nikogar doma. In deklica vstopi v hišo.

V tej hišici so živeli trije medvedi.

Prvi je bil velik in močan, to je bil oče Medved. Drugi je bil manjši. To je bila mamica Medvedka. Tretji medved je bil čisto majhen. To je bil sinček Miško. Medvedov ni bilo doma. Odšli so v gozd na sprehod.

V hišici sta bili dve sobi. Deklica stopi v prvo sobo in vidi na mizi tri sklede z mrzlo zelenjavno juho. Prva skleda, zelo velika, je bila očetova; druga skleda, malo manjša, je bila skleda mamice Medvedke; tretja, temno modra skledica, pa je bila Miškova. Zraven vsake sklede je ležala žlica: velika, srednja in majhna.

Deklica je prijela za največjo žlico in pokusila juho iz največje sklede. Potem je vzela srednjo žlico in pokusila juho iz srednje sklede. Nato je pokusila z malo žličko juho iz temno modre skledice. In Miškova juha se ji je zdela najboljša.

Deklica bi rada sedla in je zagledala okrog mize tri stole: velikega očetovega, srednjega maminega in majhnega z rdečo blazinico, ki je bil Miškov.

Zlezla je na veliki stol in padla, potem na srednjega, tam ji ni bilo udobno, nato pa še na malega. In zasmejala se je. Na njem ji je bilo udobno.

Potem vzame temno modro skledico kar v naročje in začne jesti. Posreba vso juho in se začne na stolu gugati. Stolček se zlomi in deklica pade na tla. Vstane, pobere stolček in gre v drugo sobo.

Tam so stale tri postelje: velika očetova, srednja mamina in čisto majhna Miškova.

Deklica leže v veliko – prevelika; leže v srednjo – še vedno prevelika; leže v malo – posteljica ji je ravno prav. In zaspi.

Medvedi se vrnejo lačni domov in se spravijo k večerji. Oče Medved vzame svojo skledo v roke, pogleda vanjo in zarjove s strašnim glasom:

»Kdo je jedel iz moje sklede?«

Mamica Medvedka tudi pogleda v svojo skledo in zarjove, samo ne tako glasno:

»Kdo je jedel iz moje sklede?«

Miško pa vidi, da je njegova skledica prazna, in zacvili z visokim glasom:

»Kdo je jedel iz moje skledice in vse pojedel?«

Tedaj pogleda oče Medved na stol in zarjove s strašnim glasom:

»Kdo je sedel na mojem stolu in ga premaknil?«

Mamica Medvedka tudi pogleda na svoj stol in zarjove, samo ne tako glasno:

»Kdo je sedel na mojem stolu in ga premaknil?«

Miško pa pogleda svoj zlomljeni stolček in zacvili:

»Kdo je sedel na mojem stolu in ga polomil?«

Nato gredo medvedi v drugo sobo.

»Kdo je ležal na moji postelji in jo zmečkal?« zarjove oče Medved s strašnim glasom.

»Kdo je ležal na moji postelji in jo zmečkal?« zarjove mamica Medvedka, ampak bolj tiho.

Miško pa pristavi klopco, zleze v svojo posteljico in zapiska s tankim glasom:

»Kdo leži v moji posteljici?«

In ko zagleda deklico, zacvili, kakor da ga koljejo.

»Ona je! Držite jo! Aj – aj – aj! Držite jo!«

In jo hoče ugrizniti.

Deklica se zbudi. Zagleda medvede in plane k oknu. Okno je bilo odprto, deklica skoči iz hišice in zbeži. Medvedi je niso dohiteli.

Manj znane besede:

hosta – gozd

srebat – piti v majhnih požirkih, pri čemer nastajajo šumeči glasovi

- Poskušaj določiti kraj in čas dogajanja.
- Kam je prišla deklica?
- Kdo je stanoval v hišici sredi gozda?
- Kaj je deklica počela v hišici?
- Čigavo juho je pojedla, čigav stol je zlomila, v čigavi posteljici je spala?
- Je deklica uspela ubežati medvedom?
- Ali v Sloveniji živijo medvedje?
- Kaj si že slišal/-a o njih?
- Kdaj so človeku nevarni? Pomagaš si lahko z enciklopedijo o živalih, kjer najdeš vse o medvedih.
- Zapiši zgodbo o dečku in treh zajčkah. Kaj meniš, bi deček zbežal pred zajčki v gozd? Bi sploh lahko vstopil v zajčjo hišico?

BUDILKA V GOZDU

Sredi gozda je stala ura budilka, ki jo je bila tam pozabila družba izletnikov. Čeprav ni nikomur več kazala časa, je pridno štela sekunde, kot se spodobi za pošteno uro. Rekla je »tik«, ko je minilo pol sekunde in »tak«, ko je minila cela sekunda. In se ni dala od nikogar motiti. Priskakljali pa sta mimo dve miški in zagledali budilko. Presenečeno sta obstali in rekli: »Dober dan, ali ste morebiti budilka?«

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka.

Miški sta se spogledali in rekli: »Budilka ni!«

»Ali ste morebiti rastlina?« je vprašala prva miška.

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka.

»Ali ste morebiti žival?« je vprašala druga miška.

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka

Tedaj sta jo miški obe hkrati strahoma vprašali: »Ali morebiti jeste miške?«

Zdaj je bila budilka sita vpraševanja, kajti motilo jo je pri štetju sekund, in to štetje je imela za zelo pomembno. Zato je začela ropotati in drdrati in na ves glas zvoniti. Tedaj je obšel obe miški neznanski strah. Zbežali sta in vpili: »V gozdu je zver, ki hrusta miši!«

To vpitje sta slišala sokola, ki sta krožila nad gozdom.

»Zver, ki hrusta miši?« je vzkliknil prvi sokol. »To moram videti!«

»Jaz tudi,« je rekel drugi sokol.

Spustila sta se med drevje in natanko pred budilko pristala na tleh, posutih z iglami.

»Dober dan, velecenjena,« sta rekla, »ali morebiti vi hrustate miši?«

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala ura.

Sokola sta se spogledala in rekla: »Miši ne hrusta.«

»Ali znate morebiti letati?« je vprašal prvi sokol.

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka.

»Ali nesete morebiti jajca?« je vprašal drugi sokol.

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka.

Tedaj sta oba hkrati porogljivo vprašala: »Ali znate sploh kaj drugega kot ponavljati: kaj pa še, kaj pa še?«

Zdaj je bila budilka sita spraševanja, kajti motilo jo je pri štetju sekund, in to štetje je imela za zelo pomembno. Zato je začela drdrati in ropotati in na ves glas zvoniti. Tedaj sta se sokola zasmejala in vzkliknila: »Tudi kokodakati zna. Torej je kokoš in še neumna povrhu.« Nadvse prezirljivo sta se obrnila, zletela spet v zračne višave in klicala: »V gozdu je neumna železna kokoš! V gozdu je neumna železna kokoš!«

To sta slišala ježa, ki sta samotarila v goščavi.

»Neumna železna kokoš?« je vzkliknil prvi jež. »To moram videti!«

»Jaz tudi,« je rekel drugi.

Pod nizkim drevjem sta prilezla do budilke in rekla: »Dober dan, velecenjena, ali ste morebiti vi neumna železna kokoš?«

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka.

Ježa sta se spogledala in rekla: »Neumna železna kokoš ni.«

»Ali imate ježe za neumne?« je vprašal prvi jež.

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka.

»Ali imate polže za pametne?« je vprašal drugi jež.

»Kaj pa še, kaj pa še!« je tiktakala budilka.

Tedaj sta ježa oba hkrati spoštljivo vprašala: »Ali ste morebiti modrijanka?«

Zdaj je bilo budilki dovolj vpraševanja, kajti motilo jo je pri štetju sekund, in to štetje je imela za zelo pomembno. Zato je začela drdrati in ropotati in na ves glas zvoniti. Tedaj je obšlo ježa neznansko spoštovanje pred budilko. Lezla sta zadenjski, se globoko priklanjala in mrmrala:

»V gozdu živi modrijanka! V gozdu živi modrijanka!«

Stari sovji stric, ki je sedel s svojo ženko na bližnjem drevesu, je bil vse to videl in si je mislil svoje. Rekel je ženi: »Evlalija, gozdne živali izkazujejo tej drdravki sekund tamle doli preveč spoštovanja. Ne vzbujajo strahu, kot mislita miški. Ni vredna prezira, kot menita sokola. Še manj pa je modra, kot mislita ježa. Nekaj veliko slabšega je: Tu v našem gozdu je odveč in torej brez pomena.«

Po teh besedah je stari sovan vzletel in spustil bel otrebek, ki je tlesknil natančno na zvonček budilke in uro tako prestrašil, da se je prvič uštel za celih pet sekund.

Odlomek

Manj znane besede:

prezirljivo – podcenjujoče, zaničljivo

sovan – sovji samec

otrebek – kar se odstrani, zavrže, lahko tudi kakec

- Kaj je tiktakalo sredi gozda?
- Od kod je budilka prišla?
- Kdo vse se je pogovarjal z budilko?
- Kakšne lastnosti so ji pripisovali? Zapiši jih.
- Kaj je rekel stari sovji stric o budilki?
- Kaj meri ura?
- Je merjenje časa potrebno? Je tudi pomembno? Zakaj?
- Zakaj živali ne potrebujejo ur, koledarjev ...?
- Kako vedo, kdaj morajo jesti, spati, se pripraviti na zimo ...? Kdo jim to pove?
- Zapiši, kaj po tvojem mnenju ne sodi v gozdove in zakaj?

Naša botra Lenka je ob dolgi steni pred svojo hišo postavila lesena stojala in nanje cvetlične lonce. V vsakega je posadila rožo pelargonijo.

Zjutraj so navsezgodaj prvi sončni žarki posijali na belo steno in pogreli pelargonije: temno rdeče, svetlo rdeče, bele. Veliki, okrogli cvetovi so srečni žareli med temno zelenimi listi, ki so močno zadišali po neznanih zdravilih, če si jih pomencal med prsti.

»Nihče nima tako srečne roke za rože, kot jo ima botra Lenka,« so govorili po vasi.

Tudi jaz bi rada imela srečno roko za rože.

Ko je botra Lenka spomladi obrezovala pelargonije in metala po tleh slabikave vejice, sem jih skrbno pobirala. Potem sem izbrala tiste mladike, ki so še hranile življenje v sebi, jih nesla domov in posadila v pločevinaste lončke starih vojaških konzerv.

Nestrpno sem čakala, da se bodo tudi pred našo hišo razcveteli okrogli, rdeče sijoči cvetovi mladih pelargonij.

»Kako bodo gledali ljudje, ki hodijo mimo naše hiše. Rekli bodo: Poglej no, poglej, še nekdo je v vasi, ki ima srečno roko za rože.«

Vsako jutro in sleherni večer sem potrpežljivo in nestrpno hkrati zalivala krmežljave sadike in čakala, kdaj bodo čudežno vzcvetele.

Mimo je šla pomlad, odšlo je poletje, a moje pelargonije niso vzcvetele.

»Nikar ne bodi žalostna,« je rekla mama. »Na to stran hiše le redko sije sonce. Na osojni strani ti rože nikoli ne bodo kaj prida cvetele. Saj imaš tudi ti srečno roko, a le če ti bodo rože rasle na pravi, prisojni strani. Vsi imamo srečne roke!«

- Kaj potrebuješ za sajenje rož?
- Kaj to pomeni, da imaš roko za rože?
- Kakšna roža je pelargonija, je to sobna, vrtna, balkonska, travniška roža? Poišči in oglej si jo v priročniku za okrasne rastline, gotovo ga imate v šolski knjižnici.
- Pomisli, katera stran je obrnjena proti soncu, prisojna ali osojna? Na kateri strani bodo rože uspevale?

Slovenska ljudska pravljica

MIŠKA JE ŠLA K ČEVLJARJU

Nekoč je bila miška. Lezla je skozi plot pa si je trebušček pretrgala. Potem je šla k čevljarju in ga je prosila, da bi ji trebušček zašil.

Čevljar je rekel: »Daj mi masti!«

Potem je miška šla k svinji in ji rekla: »Daj mi masti!«

Svinja pa je rekla: »Daj mi koruze!«

Potem je miška šla h koruzi in je rekla: »Daj mi en storž!«

Koruzi pa je rekla: »Moraš mi dati mleka, da bom zrasla.«

Miška je šla h kravi in je rekla: »Daj mi mleko!«

Krava pa je rekla: »Daj mi krme.«

Miška je urno vzela koso in je šla nakosit travo. Nato je kravi dala travo, krava je dala mleko, z mlekom je miška poškopila koruzo, koruza je dala koruzni storž, svinji je dala storž, svinja ji je dala masti, z mastjo je miška tekla k čevljarju in čevljar ji je zašil trebušček.

Potem je miška spet zlezla skozi plot, pa si je trebušček pretrgala ...

- Kako pa bi ti končal/-a to pravljico?
- Pravljico preberite in jo dramatzirajte, končajte pa jo z zaključkom, ki vam je bil izmed vseh najbolj všeč.

Cvetko Zagorski

PIKINA MUCA

Pikina muca je premetenka. Pred mizo stoji in pravi:

»Mau!«

Mau – to pomeni: malo.

A ko dobi svoj »mau« mesa ali slanine, pravi spet:

»Mau!«

Ko se ponovi to petkrat, šestkrat, jo Pika spregleda in ošteje:

»To pa ni več mau, ampak že kar veliko!«

- Zakaj je Pikina muca premetenka? Kaj to pomeni?
- Kaj pomeni, kadar rečemo, da smo nekoga spregledali? Smo bili prej slepi?
- In kaj naredimo takrat, ko nekoga oštevamo? Je to kako povezano z matematiko?
- Poišči razlago besed v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*.

Igo Gruden

JOŽEK IMA HIŠKO

Jožek ima hiško,
v nji za deklo miško,
v hlevu polžka urna
in na straži murna:
čuri – muri – čuri,
hiša je brez duri.

Hiša oken nima,
vzela jih je zima,
vrata z burjo kraško
so odšla na Laško:
veter gre čez lehe,
hiša je brez strehe.

Smejejo se srake,
Jožek zre v oblake,
polžka v plug zapreže,
z bilčico ju zveže,
z njima gre na polje
in je dobre volje.

Manj znane besede:

uren – hiter

duri – vrata

na Laško – v Italijo

leha – njiva, gredica

- Kakšno je razpoloženje v pesmi?
- Katere domače živali ima Jožek?
- Se Jožek žalosti, ko njegova hiška nima ne vrat ne oken?
- Katero žival bi Jožek potreboval, da bi lahko njivo zoral?
- Kako pravimo človeku, ki je ves čas dobre volje? Odgovor dobiš, če prebereš besedo od zadaj naprej: KAJLESEV.

- Katero sadje k nam pripeljejo iz Afrike?

Kajetan Kovič

BANANE

V daljni Afriki prebiva
opica srebrnosiva.

Vsako jutro zgodaj vstane
in obirat gre banane.

Nekaj jih za zajtrk zmelje,
druge v pristanišče pelje.

Ko prispe do ladje,
ki prevažá južno sadje,

brž povpraša kapitana,
ali ve, kje je Ljubljana.

Ko dobi pošten odgovor,
izroči mu sladki tovor

in še spremni list sestavi
v lepi opičji pisavi.

Ladja iz dežele tuje
čez velika morja pljuje,

tedne traja, da obišče
spet domače pristanišče.

Zdaj zabojev cela reka
izpod palube priteka,

naložijo jih na vlake,
na velike tovornjake

in kolona se odmaje
v majhne in velike kraje.

Velik koš, s pisavo znano,
pa namenjen je v Ljubljano.

JURIJ na košari piše
in številka naše hiše.

Zdaj je konec druge hrane:
jesti moramo banane!

Jemo sveže in pečene,
kuhane in prekajene

in da spraznimo košaro,
naredimo še obaro.

in banan si ne želimo
jesti več pred drugo zimo.

Zdaj darilo znanki mali
v Afriko bomo poslali.

Kaj poreče, ko zagleda
poln hladilnik sladoleda?

Če ga v tednu dni pospravi,
naj takoj nam brzojavi

in potem za pasje dni
tri zaboje še dobi.

Že smo siti kot bobni,
polni luni smo podobni

- Na kakšne načine je Jurij pripravil banane?
- Kaj je Jurij poslal v zahvalo svoji prijateljici opici v Afriko?
Na spletni strani: <http://sl.wikipedia.org> dobiš odgovore na naslednja vprašanja:
- Na zemljevidu sveta poišči Afriko!
- Kakšne barve ljudje živijo v Afriki?
- Naštej nekaj afriških živali!

Branko Rudolf

HUDA MRAVLJICA

Bila je huda mravljica,
šest črnih nog je imela,
je migala, je vohala,
je čisto ponorela.

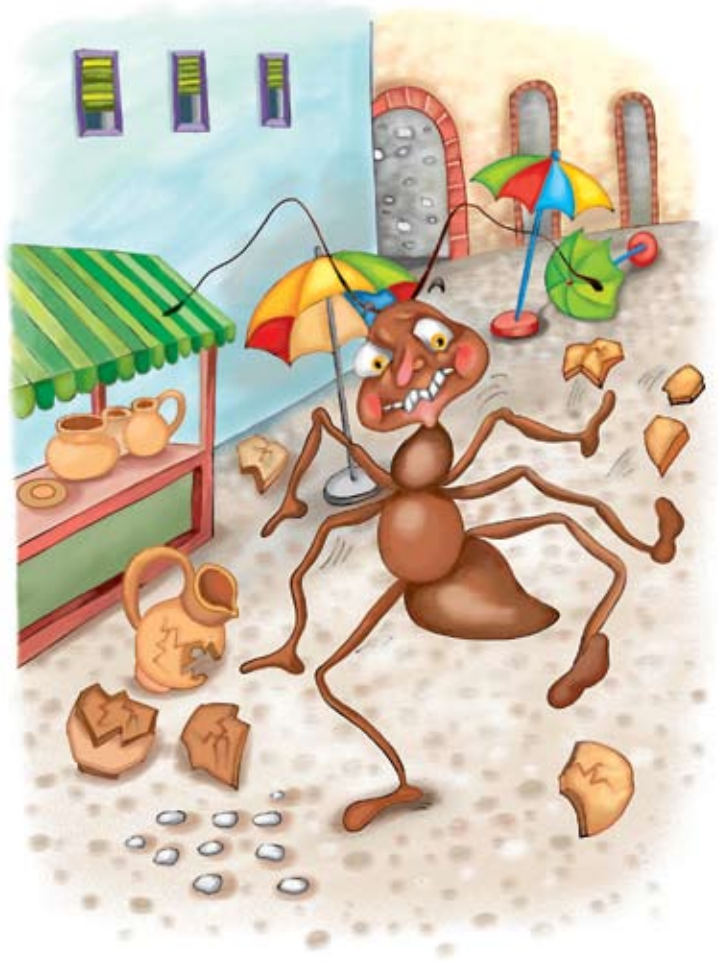
Bila je huda mravljica,
po trgu je hodila,
lončarju je čez piskre šla
pa vse mu je pobila.

In kamor koli je prišla,
so vsi pred njo bežali,
je pokalo, je stokalo,
pod njenimi stopali.

Oj, mravljica, požrešnica,
le kaj je naredila?
Še bika je pohrustala,
roge je le pustila.

Seveda, to je čisto res:
Zakaj se bik šopiri?
Šest črnih nog ima mravljica,
bik pa ima le štiri.

Če slišiš hudo mravljico
po svetu godrnjati,
obrni se in zbeži proč,
kar zmorejo podplati!

Manj znane besede:

pisker – lonec

šopiriti se – postavljati se

- Kako si doživel/-a pesmico: je hudomušna, zabavna, strašna ...? Zakaj?
- Kitico, ki ti je najbolj všeč, se nauči na pamet.
- Pesem *Huda mravljica* je tudi uglasbena. V šolski knjižnici si izposodite zgoščenko, na kateri je pesmica. Ob glasbi si boste hitreje zapomnili besedilo pesmi.
- Izmislite si mravljični ples in ga ob pesmici zaplešite v razredu!

Andrej Rozman Roza

MLEKO

Ko iz tetrapaka v lonec priteče,
mleko zasliši nekoga, ki reče:
»Takole, še malo, pa Mihec bo vstal,
zato že kar zdajle mu skuham kakav.«

Mleko od groze se skoraj sesiri:
»To ni mogoče pri moji veri!
Da ob belino bom in ob okus,
to, primojduš, je ostuda in gnus!«

A bolj ko jezi se nad tem, kaj bo z njim,
močnejše od spodaj ga greje vroč plin.

»Jaz da kakav bom?! Nikdar nikoli!
Preveč sem ponosno, da si to dovolim!«
je besno vzkipelo, iz lonca ven vstalo
in belo in čisto se v svet je podalo.
»Do smrti bom mleko, nikoli kakav!«
je vpilo, še ko so ga brisali s tal.

- Kako je mleko pokazalo svojo jezo?
- Kakšen je vzkipljiv človek?
- Zapiši pesem tako, da boš ti v vlogi vzkipljivega mleka.
- Kakšno je sesirjeno mleko?
- Kakšne pijače lahko pripraviš iz mleka?
- Katere slaščice so narejene iz mleka?
- Zakaj je mleko zdravo?
- V kuharski knjigi poišči recept za pripravo sladoleda. Si vedel/-a, da je sladoled največkrat narejen iz mleka? Morda ga z mamico naredita kar doma.

- Vsa živa bitja potrebujejo svoje prebivališče. Ljudje, posebno pa še otroci potrebujejo dom. Zakaj?

Svetlana Makarovič

SMETIŠČNI MUC

Ko je v zvoniku odbilo enajst in je sijala luna, se je sivi muc, smetiščni muc odpravil na potep.

Tekel je prek streh, preskakoval dimnike, tiho potiho se je splazil skozi odprto okno tuje hiše ... in kot blisk švignil spet ven, tokrat z velikim kosom mesa v gobčku – tekel je po temni ulici, se pognal na visoko drevo, z njega skočil – to je bil skok! – na streho, se potuhnil za dimnik in se spravil k večerji. Kar pošten zrezek je bil, komaj ga je pospravil. Toda potepuško življenje je muca izučilo: Jej, dokler imaš, meso je v želodcu najbolj na varnem!

Zdaj se mu ni več ljubilo divjati, bil je presit. Zato se je počasi sprehajal gor in dol po gosposkem vrtu, in ker je bil zelo zadovoljen sam s seboj, z večerjo in mesečino, je zapel.

Pel je glasneje in glasneje, mijavknil je z zamolklim glasom pa spet visoko zavreščal, utihnil za hip – pa spet zapel. Nekje nad njim se je odprlo okno, nekdo je zlil umivalnik vode, muc je odskočil in zapel še bolj na glas.

V sosednji hiši so bili ravnokar odšli spat. Njihov siamski maček z bleščečo ovratnico se je pretegnil na žametni blazini in zazelhal. Tedaj se je s sosednjega vrta zaslišalo predirljivo mačje petje. Siamski muc je na široko odprl sinje oči in stopil k vratom terase.

Zunaj je sivi smetiščni muc pel in zavijal. Siamski maček je s smrčkom odrinil vrata in odstopical na teraso. Tu je stal nekaj časa, ves obsijan z mesečino, njegova ovratnica se je lesketala, bil je zelo lep. Potem je tiho zamijavkal.

»Kdo je to?« je reklo iz teme.

»Jaz sem: čistokrven siamec, če ti to kaj pove.« Iz teme se je izvila senca. Sivemu mucu so se zeleno svetile oči, ko je rekel:

»Kaj praviš? Pridi no dol, da te bom videl!«

»Ne,« je rekel siamski maček. »Danes so me okopali.«

»Kaaaj so te?« se je stresel smetiščni.

»Okopali. Če ti to kaj pove.«

»Ojej, ojej!« Sivi muc se je zvijal od smeha. »Mene so tudi, ravno prejle sem dobil s tistega okna cel umivalnik vode na glavo! Grozno!«

Siamski muc je bil užaljen in je z velikim samozatajevanjem izjavil, da je kopanje koristna in prijetna stvar.

»Seveda, če si čistokrven,« je dodal. »In potem te posušijo s fenom.«

»S čim?«

»S fenom. To je žival, ki ji vtaknejo rep v luknjo na zidu in potem se razjezi in piha vate toplo sapo. In tako se posušiš.«

»No, kaj takega.«

»Če ti to kaj pove,« je pripomnil siamec.

»Pa zakaj te tako mučijo?« je vprašal smetiščni muc.

»Zato, da bom lep. Zato tudi jem ribe in ovsene kosmiče, da bom imel lepo dlako in jasne oči.«

Sivi muc je pomislil. Potem pa je rekel: »Jaz sem danes večerjal taaakle zrezek!«

»O, to pa ni zdravo,« je rekel siamec. »Moji gospodarji mi tega ne bi dovolili. Tvoji gospodarji so zelo neprevidni, veš. Preveč hrane preobremeni želodec.«

»Gospodarji? Nimam gospodarjev! Jaz sem smetiščni maček,« je rekel sivi muc.

Siamski maček je dolgo molčal, potem pa je rekel: »Moji gospodarji so zelo bogati. Jaz sem bil drag in tudi moja oskrba ni zastonj, če ti to kaj pove. Kaj pa imaš ti od življenja?«

Sivi muc, smetiščni muc se je obrnil, da bi odšel, in rekel:

»Imam svobodo.«

Stekel je čez vrt, se še enkrat obrnil in se zasmeljal:

»... če ti to kaj pove!«

Dvignil je rep in že ga ni bilo več.

- Kje stanuje smetiščni muc?
- Kakšne so prednosti in slabosti potepuškega mačjega življenja?
- Kaj vse je lahko dom smetiščnemu mucu?
- Vsakdo naj nariše svojega smetiščnega muca in nato risbe razstavite na pono v razredu.

- Mogoče veš, da tudi nekateri ljudje nimajo svojega doma? To so brezdomci ali begunci.
- Mnogi ljudje pa zato, da bi bili svobodni, zapustijo svoje domove. Razmisli in povej, kaj je to svoboda.
- Kdo je svoboden?

»Ti tam, šesti v drugi klopi,
koliko je šest krat pet?«
Majhen mož na prste stopi:
»Šest krat pet je trideset!«

»Vrane družijo se rade,
pet na strehi jih čepi:
puška poči, ena pade,
koliko jih še sedi?«

»Kaj se tebi zdi?« – »Nobena!«
»Kaj? To v glavo mi ne gre!«
»Ena pade ustreljena,
druge štiri odlete.«

»Glej ga, glej, glavica bistra!
Majhen deček, velik mož;
s časom boš še za ministra,
ako vedno priden boš!«

- Kaj je učitelj vprašal dečka?
- Zakaj so druge štiri vrane odletele?
- Kdo pa je minister?

Srečko Kosovel

PROŠNJA

Noč, razgrni
črna krila,
pridi k meni,
bela vila,
in prinesi
tanke sanje
in prinesi
zlate zvončke
in prinesi
mi bonbončke.
Sanje,
da me deneš vanje,
zvončke
za tenko zvonkljanje,
a bonbončke
za smehljanje.

Manj znane besede:

deti – položiti, dati

zvonkljanje – zvonjenje

- Zapri oči in poslušaj pesem. Kako si pesem občutil?
- Kdo pa tebi pomaga zaspati? Je to mamica, mogoče očka, glasba, dobra knjiga ...?
- Poišči in izpiši besede, ki bi tebi prinesle sanje.

Jella Lepman

O PTICI, KI JE ZOBALA NAPAKE

Nekoč je živela deklica, ki ni bila posebno bistra. Toda tega nihče ni opazil, kajti imela je ptico, ki je zobala napake. Ptica je bila bleščeče, temno modre barve. Kadar je deklica pisala domačo nalogo, ni prav nič pazila, ampak je delala same napake. Ko je postavila zadnjo piko, je zaklicala: »Pridi in pozobaj!« In ptica je prišla in pozobala vse napake in vse packe.

Nekega dne ji je rekla sošolka, ki je sedela zraven nje v šolski klopi: »Tudi jaz bi bila rada tako pametna kot ti, ki nimaš v domači nalogi nikoli nobene napake.« »Seveda,« je odgovorila deklica, »ko imam pa ptico, ki mi vse pozoblje.«

»Oh,« je rekla sošolka, »potem bom pa prišla popoldne k tebi in bom prinesla s seboj vse svoje zvezke.«

»Le pridi,« je rekla deklica.

Popoldne pa ni prišla le sošolka, ki je sedela poleg nje v klopi, temveč so prišle z njo tudi vse druge sošolke in sošolci in s seboj so prinesli vse zvezke z domačimi nalogami. Deklica je razprostrla zvezke po mizi, po stolih in po tleh in zaklicala: »Pridi in pozobaj!«

In priletela je ptica, ki je zobala napake, in je zobala in potem je reklo: BUM! in ptica je počila in vse napake in packe so zletele nazaj v zvezke.

Zdaj so imeli otroci še več napak v zvezkih kot poprej. Ptica pa je ležala na tleh in še premaknila se ni. Deklica je stala ob nji in strašansko jokala. Sošolci in sošolke pa so se čisto potihoma pobrali domov.

- Si tudi ti želiš imeti tako ptico? Zakaj?
- Kaj nam hoče povedati pisatelj s to zgodbo?
- Se goljufanje izplača?
- Zakaj so deklico sošolci zapustili, ko ni več imela ptice?
- Je tudi v tvojem razredu kdo, ki ima težave pri učenju?
- Ne posmehuj se sošolcem, ki se težje učijo. Pomagaj jim pri učenju in domačih nalogah.

Leopold Suhodolčan

PREVIDNO O ŠIPI

Naočnik in Očalnik sta strašna detektiva, ki odkrivata najrazličnejše prevarante, tatove in druge nepridiprave. Znata poiskati izgubljeno, potolažiti žalostne, spraviti v smeh objokane. Vedno sta z vsem na tekočem, imata posebno detektivsko znanje in imenitno detektivsko žilico. Preberite zgodbo in izvedeli boste, kdo je razbil šipo.

Janez je kot na tekmi tekel po cesti, ni gledal ne na levo in ne na desno. Tako se je zaletel v detektiva, da je Naočniku padla pipa iz ust. Očalnik pa je še zadnji hip ujel svoja očala.

»Oprosti, fant, midva sva tudi še na cesti,« je rekel Naočnik. »In še kdo.«

Janez pa je upehano ponavljal:

»Šipa ... strta je ... šipa ...«

»Si jo ti razbil?«

»Ne, ne,« je zatrdil Janez. »Jaz že ne!«

»No, potem bomo pa poiskali tistega, ki mu je bila napoti,« je dejal mojster Očalnik.

»Nihče ga ne bo našel,« je odločno rekel Janez.

»Tudi midva ne?«

Janez ju je šele zdaj prepoznal in ni mogel verjeti.

»Sta res detektiva Naočnik in Očalnik, ki sta nastopila tudi na televiziji?«

»Sva,« je prikimal Očalnik.

»Potem ga bosta morebiti le našla,« je pomislil Janez, takoj zatem pa znova odkimal: »Ne, ne, tudi vidva ga ne bosta našla ... Pojdita raje na ribe ali na sladoled.«

»Ja, kam pa misliš, da se je skril?« je vprašal mojster Očalnik. »Doma pod posteljo ali v omaro?«

»Ne, ne, omara je premajhna, postelja prenizka,« je povedal Janez.

»Mogoče pa se je zavlekel na podstrešje?«

»O, ne!« ju je zavrnil Janez. »Mama ima že od včeraj ključ od podstrešja v žepu, ker tam suši orehe.«

Detektiva sta se spogledala, nato pa je Očalnik vprašal: »Mogoče pa se je zaklenil v garažo?«

»Oh, mojstra, saj ni neumen! V garažo pa že ne! Oče se bo vsak čas pripeljal iz službe in bi ga takoj odkril.«

»Jej, potem bova imela pa res težko nalogo,« je priznal detektiv Naočnik in nagubal čelo.

Očalnik pa se je še spomnil:

»Kako pa je razbil šipo? S kamnom ali z žogo?«

»Z žogo,« je povedal Janez, nato pa brž dodal: »A ni hotel vreči v šipo, res ne ...«

Detektiva sta pogledala žogo, ki jo je Janez stiskal pod pazduho, ko je mojster Naočnik dejal: »Janez, ti si drugačen fant kot tisti, ki je razbil šipo, dobro veva ... Pojdi domov in prinesi denar, ki si ga prihranil ... Posodil ga boš, da bova plačala šipo.«

»Potem pa bova tako dolgo iskala tistega fanta, da ga bova našla,« je obljubil Očalnik, »in ti bo vrnil denar.«

Preden je Janez stekel po denar, je še rekel:

»Če ga mogoče le ne bosta mogla najti, bom vseeno vsem govoril, da sta slavna detektiva ...«

Odlomek

- Kdo je detektiv in kako se imenuje zgodba, v kateri nastopa?
- Zakaj je Janez tako tekel?
- Pred kom je bežal?
- V koga se je zaletel?
- Kdo sta bila Naočnik in Očalnik?
- Zakaj je Janez trdil, da krivca, ki je razbil šipo, ne bosta našla?
- Zamisli si, da si pravi detektiv. Kaj misliš, kdo je razbil šipo in s čim?
- Če ne poznaš odgovora, si pomagaj tako, da prebereš ime krivca od zadaj naprej.
ZENAJ
- Si že ugotovil/-a, kaj je krivca izdalo?

Gianni Rodari

MIŠKA IZ STRIPOV

Miška iz stripov se je naveličala živeti med časopisnimi stranmi. Zaželela si je zamenjati okus po papirju z okusom po siru. Skočila je in se znašla v svetu mišk iz mesa in kosti.

»Brrr ... frrr!« je vzkliknila, ko je zavohala mačko.

»Kaj je rekla?« so zašepetale prave miške, ki jih je čudna govorica spravila v zadrego.

»Spok spak hop!« je rekla miška, ki je znala samo jezik iz stripov.

»Verjetno je iz Turčije,« je ugotovila stara ladijska miš, ki je pred upokojitvijo služila na Sredozemskem morju. Nagovorila jo je v turščini. Miška jo je začudeno pogledala in rekla: »Cvik cvak cap.«

»Ni iz Turčije,« je rekla ladijska miš.

»Od kod pa je?«

»Kdo bi to vedel.«

Rekli so ji kdobitovedel. Postala je vaški norček.

»Kdobitovedel,« so jo spraševale, »ti je bolj všeč parmezan ali švicarski sir?«

»Vik vak,« je odgovarjala miška iz stripov.

»Lahko noč,« so se ji smejale. Najmanjše miške so jo vlekle za rep samo zato, da bi jo slišale, kako smešno ugovarja: »Cmok sok rok!«

Nekoč so šle miške na lov v mlin, ki je bil poln vreč bele in koruzne moke. Miške so zasadile zobe v tolikšno dobroto in grizle kot za stavo. Krrr krrr je odmevalo po mlinu. Miška iz stripov je grizla drugače: »Tresk tresk.«

»Nauči se jesti, kot jedo dobro vzgojene miši,« je rekla ladijska miš. »Če bi bile na ladji, bi te že vrgle v morje. Ali se ne zavedaš, da povzročáš neznosen hrup?«

Ladijska miš je pomignila drugim, počasi so odšle druga za drugo in pre-pustile tujko usodi. Bile so prepričane, da ne bo našla poti domov.

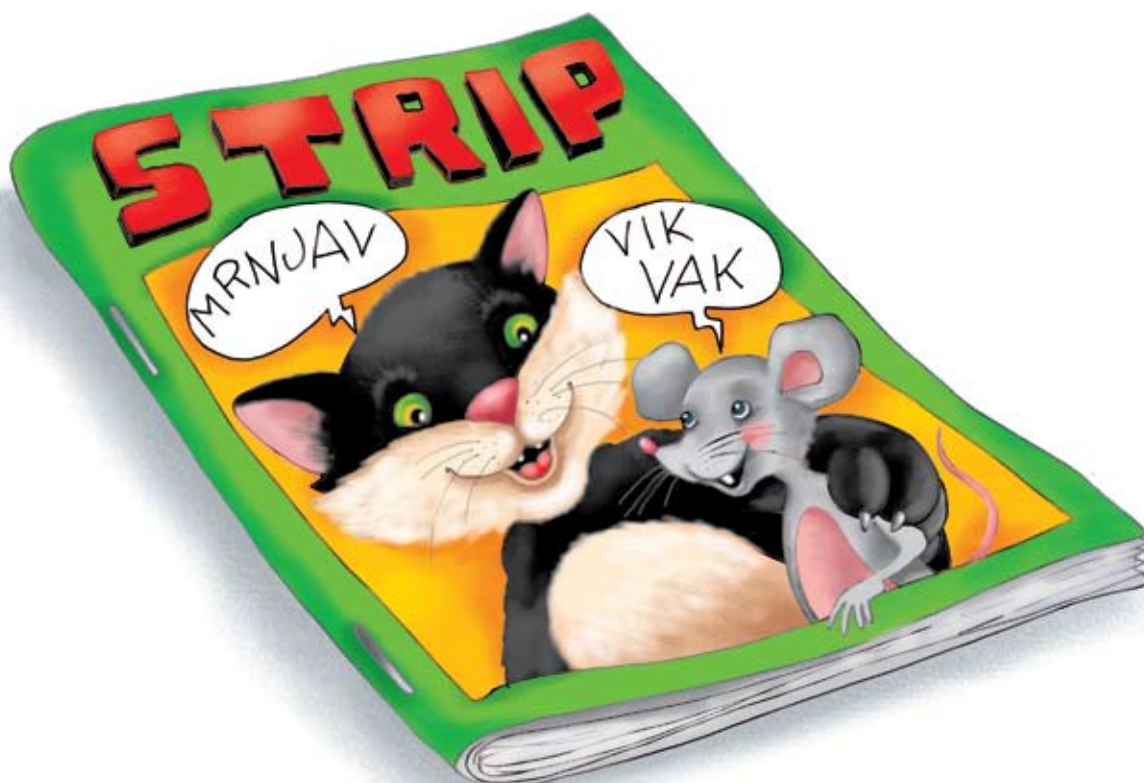
Miška je še nekaj časa grizla. Ko se je zavedela, da je ostala sama, je bilo že pretemno, da bi poiskala pot domov. Sklenila je, da bo prebila noč v mlinu. Skoraj je zadremala, ko je v temi zagledala dva rumena semaforja. Takoj nato je zaslišala zlovešč šum štirih lovskih tac. Bila je mačka!

»Brr,« je rekla miška trepetaje.

»Mrnjav,« je odgovorila mačka. Bila je mačka iz stripov. Pleme pravih mačk jo je zapodilo, ker ni znala pošteno mijavkati.

Revici sta se objeli ter si prisegli večno prijateljstvo. Vso noč sta se pogovarjali v čudnem jeziku iz stripov. Čudovito sta se razumeli.

Odlomek

Manj znane besede:

strip – zgodba, prikazana z zaporedjem slik in z besedilom, navadno v oblačkih

- Kje je živel miš iz stripov?
- Česa se je naveličala, kaj si je zaželela jesti?
- Kako so jo sprejele druge miši?
- Kaj je postala miš iz stripov, kako so jo navadne miši klicale?
- Kakšen jezik je govorila miš iz stripov?
- Kaj pa se je zgodilo mački iz stripov?
- Kaj sta si miš in mačka iz stripov obljubili?
- V obliki stripa nariši in zapiši pogovor med pravo mačko in miško.
- Bo ta pogovor prijateljski?

Matej Bor

KRAVA IN TRGOVINA

Pride krava v trgovino,
založeno res obilo,
bulji v porcelan, zlatnino,
milo, ure, torbe, svilo,
v dolgem repu z repom maha,
dokler prodajalka plaha
le ne vpraša čudno kravo:
»Krava, prosim, kaj želijo?
Kar želijo, to dobijo,
torej kaj želijo?« »Travo.«
»Ampak, milostljiva krava,
tu se ne prodaja trava.«
»Čudno, česa ne poveste!
Kaj pa torej tukaj jeste?«
»Žemlje, sir, meso, med, juhe –«
»Bogme, jeste kakor muhe.«
Pa se krava je obrnila
in se nikdar več vrnila.
»No, kako je?« vol jo vpraša.
»Nič ni v mestu, slaba paša.«

- Zakaj krava ni bila zadovoljna z izbiro hrane v trgovini?
- Kaj bi lahko ljudje kupili v trgovini za krave?
- Kakšna se ti zdi pesmica, je vesela, hudomušna, nagajiva, posmehljiva, zabavna, zbadljiva ...? Razloži!

Fran Levstik

CVILIMOŽ

Cvilimožek
debel možek,
ima hlače
dopetače,
a trebušček ves napet,
da ne more z njim na led.
Če za trebuh kdo ga stiska,
glasno cvili, tenko piska
skozi usta, skozi nos,
zgoraj v suknji, zdolaj bos.
Še bi škornje rad imel,
da na noge bi jih del,
ako bi mu trebuh dal
pripogniti se do tal.

Manj znane besede:

cvilimožek – igrača, navadno v obliki možička, ki pri stisku zacvili

Branka Jurca

SNEŽAKI V VRTCU

Nebo je bilo poveznjeno nad hiše, z neba pa so padale rahle snežinke. Otroci v vrtcu Rdeča redkvice so odšli na igrišče in naredili snežno deklico Tino. Otroci iz vrtca Čurimuri pa so naslikali snežaka Martina. Bil je kot živ, oči so se mu nasmihale, dobre volje je bil, debeluh, zavaluh ... kadil je pipo in siv dim se je sukljal proti snežinkam.

Preden so odšli domov, so otroci odnesli snežaka v trgovino z igračkami, prodajalka pa je rekla: »Na steklo ga bom pripela – tu mu že ne bo dolgčas.«

Otroci so odšli domov – snežaku Martinu pa še malo ni bilo dolgčas. Vse živo, ljudje in otroci, ga je občudovalo. In kar naenkrat je začutil tudi srce, bilo je, začutil je, da živi.

Ponoči je ostal snežak Martin sam.

»Zima je, čas snežakov!« si je rekel.

Zdrsnil je na tla. Oddrobencljajal je po pločniku, počasi počasi, in prišel do otroškega igrišča. Vrba žalujka, breza, klop, tobogan ... vse je bilo prekrito s puhastim snegom, na robu igrišča pa je snežak Martin zagledal nekoga svojih.

»Si živ?« je vprašal snežak Martin.

»Živa sem! Pridi! Jaz sem snežna deklica Tina, otroci iz vrtca Rdeča redkvice so me naredili!«

»Jaz sem pa snežak Martin – otroci iz vrtca Čurimuri so mi dali ime!«

Snežak Martin je pohitel. Obstal je nasproti snežni deklici – bila je okrogla, polnih lic, vesela in lepa. Začutila je, kako ji bije srce.

Prihodnje jutro je šla prodajalka mimo izložbenega okna in se v hipu domislila – le kje je snežak Martin? Pohitela je v vrtec. »Snežaka Martina ni,« je povedala.

Vse v vrtcu je vzbrbotalo. Otroci so se obuli, si oblekli plašče, si poveznili kape na glave in šli, šli, dokler niso prišli na zasneženo otroško igrišče. Razveselili so se snežaka Martina in snežne deklice. Zavpili so, nato pa umolknili, saj so zaslišali, kako se snežaka po svoje pogovarjata. – Otroci, ti so pa že vedeli, da hočeta še snežene otroke!

In tako so otroci iz vrtca Čurimuri in oni iz vrtca Rdeča redkvice kotrljali snežene kepe za trupe, za glave in roke, iz žepov so vzeli koščke oglja, in rdeče korenje za nosove. To so bili snežni otroci: Snežko palček, Zavaluhec, Snežko sredinček, večji kot nobeden, Snežko kazalček, važič pa tak! Snežko prstanec in Snežko mezinček – ta se je stisnil čisto k mami.

Otroci so vriskali od veselja, saj so naredili snežake. Snežaki pa so bili zadovoljni – bili so cela družina – in si niso želeli nič drugega, kakor da bi bila zima dolga in huda.

- O čem pripoveduje zgodba?
- Koga so naredili otroci iz vrtca Rdeča redkvice?
- Koga pa otroci iz vrtca Čurimuri?
- Kam so nesli snežaka Martina?
- Kam je odšel snežak Martin ponoči in koga je srečal?
- Kaj so ugotovili otroci, kdo je manjkal snežaku Martinu in snežakinji Tini?
- Kako so poimenovali njune otroke?
- Spomni se, kako si ti zgradil/-a sneženega moža.
- Pomisli: Poznaš koga, ki se zime in mraza boji? Zapiši, kdo je to, in razloži zakaj.

Franci Lakovič

PUSTU

Pust debeli, pust norčavi,
kmalu pridi na obisk,
naj se sliši po dobravi
tvojih šem veseli vrisk.

Pa klobase nam prinesi,
tri košare krvavic,
mastne krofe brž zamesi,
medenjake, kup potic!

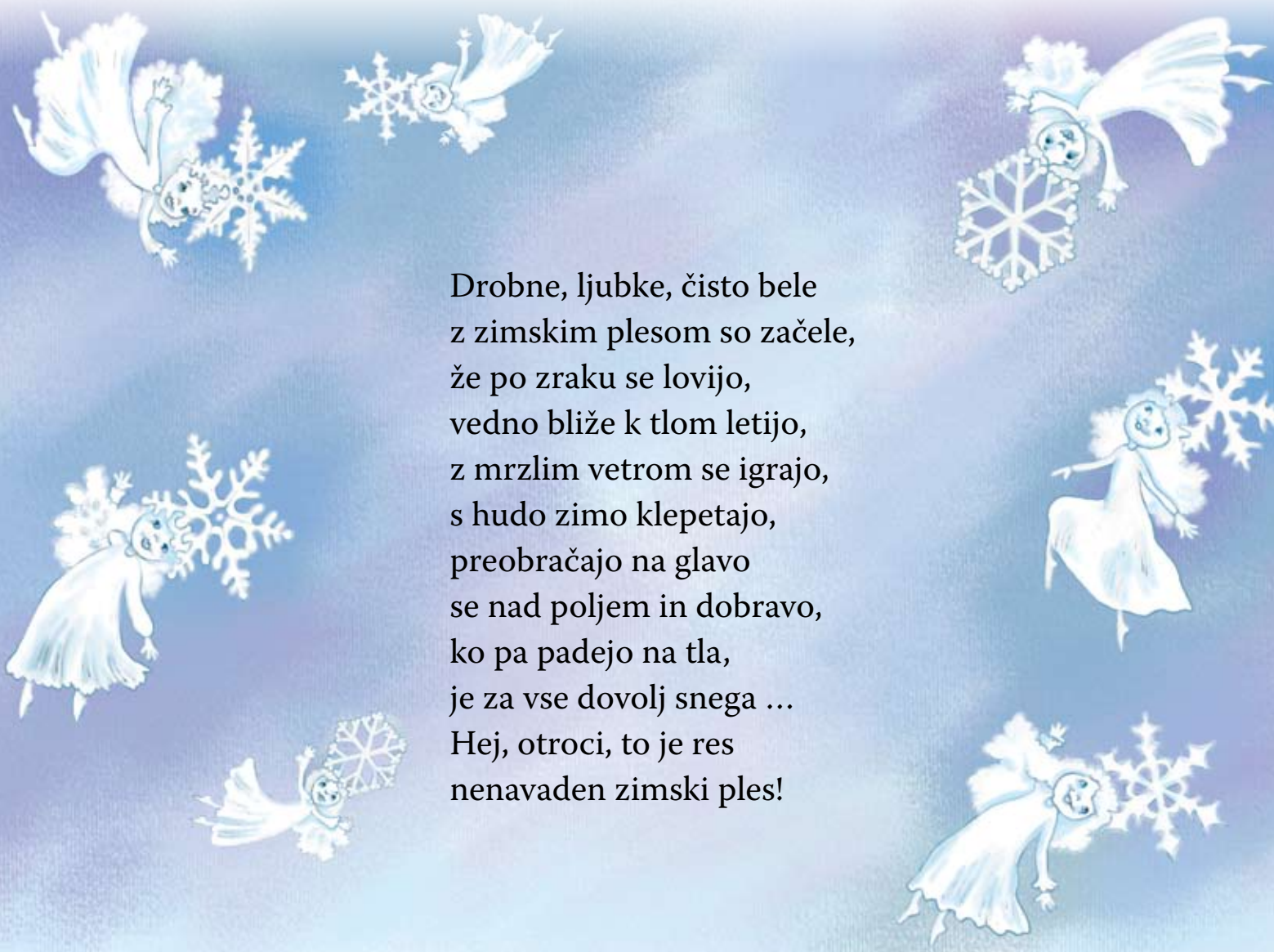
Pa še tole, pust norčavi:
Ker že tak si veseljak,
v smeh vse kisle jokce spravi,
dobre volje naj bo vsak!

- Kaj pomeni pust debeli, pust norčavi?
- Kaj bo prebral pust norčavi? In kaj pust naznanja?
- Naštej vse, kar si za pusta predstavljal/-a, v koga ali kaj si se že preoblekel/ preoblekla.
- Svoje pustne šeme zapiši in nariši svojo najljubšo pustno masko.

Franci Lakovič

PLES SNEŽINK

Drobne, ljubke, čisto bele
z zimskim plesom so začele,
že po zraku se lovijo,
vedno bliže k tlom letijo,
z mrzlim vetrom se igrajo,
s hudo zimo klepetajo,
preobračajo na glavo
se nad poljem in dobravo,
ko pa padejo na tla,
je za vse dovolj snega ...
Hej, otroci, to je res
nenavaden zimski ples!

- Preberi pesem na glas. Nato ponovi besede, ki se rimajo.
- Izpiši besede, ki v pesmi opisujejo nenavaden zimski ples snežink.
- Kako pa bi ti opisal/-a snežinko? Snežinka ni samo bela, drobcena, je tudi ...
- Skupaj z učiteljico si v literaturi oglejte, kako je snežinka zgrajena.
- Iz belega lista papirja izdelaj snežinko tako, da list večkrat prepogneš in nato izrežeš več različnih oblik. Ko list razgrneš, zagledaš pred seboj pravo snežinko. Če nisi dovolj spreten/spretna, prosi učiteljico ali starše, da ti pomagajo.

PES, MAČKA IN VOLK

Mačka se je postarala. Ker ni mogla več loviti miši, so jo spodili od hiše. Šla je torej po svetu. Ko je hodila nekaj časa, je srečala psa. Ta ji je rekel:

»Kam greš tako sama? Ti si stara in slaba, jaz pa še močan; počakaj, grem s teboj.«

Skupaj sta šla dalje. Ko nekaj časa tako hodita, srečata volka. Ta jima je rekel:

»Tudi jaz grem z vama. Zakaj če vaju dobi medved, vaju zdrobi, jaz pa sem močan in tudi medveda premagam.«

Šli so torej skupaj. Pes in mačka sta imela volka seveda v čislih, ker se je bahal s svojo močjo.

Ko nekaj časa hodijo, jim pride nasproti medved. Ko zagleda volk medveda, takoj zbeži. Pes je sicer malo zalajal, a jo je popihal tudi on. Le mačka je ostala na svojem mestu in ostro gledala medveda v oči. Ko je medved videl tako majhno žival s tako žarečimi očmi, mu je upadel ves pogum. Mislil si je, da mora biti zelo močna in zvita žival, sicer se ne bi upala ustaviti.

Samohvala je znamenje praznote.

Večkrat je pogum boljši od moči.

- Zakaj so mačko spodili od hiše?
- Koga je srečala mačka in kaj ji je predlagal?
- Kdo se je še pridružil mački in psu?
- Kaj se je zgodilo, ko so srečali medveda?
- Kakšen pa je zate pogumen človek? Kdaj si bil/-a pogumen/pogumna ti?
- Razloži pomen slovenskega pregovora: Lastna hvala, cena mala.

BASEN je poučna pripoved, v kateri nastopajo živali ali stvari s človeškimi lastnostmi.

Marcus Pfister

MAVRIČNA RIBICA

Nekoč je tam daleč, v globokem morju živela ribica. Vendar to ni bila navadna ribica. Ne, bila je najlepša v vsem širnem morju. Njene luske so bile vseh barv in tudi srebrne, ki so žarele kot mavrica, so bile vmes.

Druge ribice so jo klicale Mavrična ribica in dih jim je zastajal ob njeni lepoti.

»Pridi, Mavrična ribica, igraj se z nami!« so jo vabile.

Mavrična ribica pa je le zdrsnila mimo, ponosna in tiha v lesku svojih mavričnih barv. Niti ozrla se ni.

Nekega dne pa je priplavalala k Mavrični ribici Mala modra ribica.

»Mavrična ribica, kako si lepa,« jo je občudovala. »Tvoje luske se tako lepo bleščijo in toliko jih imaš. Prosim, daj mi eno.«

»Ha, eno mojih bleščečih lusk bi rada? Kdo pa misliš, da si!« je Mavrična ribica ošabno vzkliknila. »Poberi se!«

Malo modro ribico je ta odgovor zelo prizadel in je vsem, ki jih je srečala, povedala, kaj se ji je zgodilo. Od takrat so se vse ribe izogibale Mavrične ribice in se obrnile stran, kadar je priplavalala mimo.

Mavrična ribica je postala najbolj osamljena riba v celem morju. Zdaj, ko jih ni nihče več občudoval, so vse te imenitne luske izgubile ves pomen.

Žalostna je nekega dne potožila morski zvezdi: »Tako lepa sem. Zakaj vendar me nihče ne mara?«

»Ne znam ti odgovoriti,« je rekla morska zvezda, »toda tam daleč pod koralnim grebenom živi v temni votlini Hobotnica modrijanka. Morda ti bo ona lahko pomagala.«

Mavrična ribica se je odpravila na pot. Našla je votlino, toda kar tesno ji je bilo pri srcu, tako temna in skrivnostna je bila. Naenkrat je zagledala dvoje očes, ki sta strmeli vanjo, in iz teme se je počasi izluščila Hobotnica modrijanka.

»Čakala sem te, Mavrična ribica,« je z globokim glasom rekla Hobotnica modrijanka. »Valovi so mi povedali tvojo zgodbo. Poslušaj moj nasvet in našla boš svojo srečo. Vsaki ribi daj po eno svojih lesketajočih se lusk. Tako ne boš več najlepša ribica v morju, postala pa boš srečna.«

Mavrična ribica ni mogla verjeti svojim ušesom. »Toda jaz ..., jaz vendar ne morem ...« je zastokala. A Hobotnica modrijanka je že izginila v temnem oblaku črnila.

»Svoje lepe luske naj dam?! Nikoli! Kako naj bom vendar srečna brez njih?!« je vsa obupana razmišljala.

Tedaj pa je Mavrična ribica začutila rahel dotik plavuti. Bila je Mala modra ribica.

Odlomek

- Zakaj je bila Mavrična ribica najlepša ribica?
- V čem se je razlikovala od drugih rib?
- Bila je lepa. A imela je še eno lastnost. Katero?
- Zakaj so se je druge ribe začele izogibati?
- Kaj je Mavrični ribici svetovala Hobotnica modrijanka?
- Misliš, da je Mavrična ribica ubogala Hobotnico modrijanko?
- Kako se pravljica konča?
- Je v vašem razredu tudi kakšna Mavrična ribica? Kaj pa Mala modra ribica in Hobotnica modrijanka?
- Pogovorite se v razredu in narišite Mavrično ribico, Malo modro ribico in Hobotnico modrijanko.

Nemška pravljica

MAMKA BRŠLJANKA

Mati je imela dve hčeri. Nekega dne je zbolela in ni mogla vstati iz postelje. Tako zelo si je zaželela rdečih gozdnih jagod, zato je poslala deklici v gozd, da bi jih nabrali. Vzeli sta vsaka svojo košarico in odšli.

Nabirali sta in nabirali tako dolgo, da sta bili košarici do roba polni. Nobena ni poskusila nobene jagode, vse naj bodo za bolno mamo.

Tedaj je prišla stara mamka, vsa v zeleni bršljan oblečena, in jima rekla: »Lačna sem in že tako stara, da se ne morem več sklanjati; podarita mi nekaj jagod.«

Deklicama se je zelena ženička zasmilila in stresli sta ji v naročje vsaka svojo košarico jagod. Nato sta stekli, da bi jih brž spet natrgali.

Mamka Bršljanka pa ju je poklicala nazaj, prijela ju je za roke in rekla: »Meni zadošča le nekaj jagod, vse druge nesita svoji mami. Ker pa sta tako dobrosrčni, vzemita vsaka svojo cvetico. Nata, ti, belo in ti, modro cvetico. Negujta ju, zalivajta vsako jutro s svežo vodo in nikar se ne prepirajta med seboj.«

Deklici sta se zahvalili in odhiteli proti domu.

Ko je mati pojedla jagode, je koj ozdravela. Deklici sta ji povedali, koga sta srečali v gozdu, in rekla je:

»To je bila Mamka Bršljanka, ona me je ozdravila. Kako sem ji hvaležna in kako sem vesela, da se vama ni kaj hudega pripetilo.«

Kadar sta deklici zalivali svojo cvetico, prva belo, druga modro, sta se vselej spomnili, kaj jima je rekla Mamka Bršljanka: »Ne prepirajta se med seboj!«

Nekega večera pa sta se le sprli in hudo skregani sta legli vsaka v svojo posteljico.

Ko pa sta zjutraj zalivali vsaka svojo cvetico, sta videli, da sta prek noči cvetova potemnela in sta bila take barve kot najbolj črno oglje.

Prestrašili sta se, žalostni vzeli vsaka svojo cvetico v roko in jokali, da so solze tekle na cvet.

In glej: pod solzami je prva cvetica spet postala bela in druga je postala modra, kot sta bili prejšnji večer.

Deklici sta se razveselili in mogoče se nista več prepirali. Vse zato, ker sta v gozdu srečali Mamko Bršljanko.

- Kaj ti zgodba sporoča?
- Za koga sta deklici nabirali jagode?
- Zakaj, misliš, sta Mamki Bršljanki dali jagode?
- Tudi ti kdaj ravnaš kot deklici? Ali si že kdaj pomagal/-a komu, ki je bil v stiski? Pripoveduj.
- Opiši dogodek, ko si ti prosil/-a za pomoč in dogodek, ko si ti nekomu pomagal/-a. Oboje zapiši.

Boris A. Novak

STOTISOČNOGA

Lutkovna igra za dvonožne in stonožne otroke

3. prizor:

TRGOVINA S ČEVLJI

(Stonoga in prodajalec čevljev)

STONOGA: Čevlje, prosim!

PRODAJALEC: Katero številko pa, prosim?

STONOGA: Dvanajst ali štirinajst.

PRODAJALEC: Gospodična, čevlji številka dvanajst so za vas premajhni, čevlji številka štirinajst pa preveliki. Številka trinajst bo pa ravno pravšnja.

STONOGA: Ne trinajst, trinajst nikar! To je nesrečna številka! – Rajši štirinajst ali pa štirideset!

PRODAJALEC: Kakšne pa – usnjene ali gumijaste?

STONOGA: Steklene.

PRODAJALEC (osuplo): Steklene?!

STONOGA: Seveda. Jaz sem Pepelka in vi ste moj princ. Se boste poročili z mano, ko bom velika?

PRODAJALEC (zmedeno): A jaz?! ... Hm ... Torej ... Hvala za laskavo ponudbo, ampak ... veste ... jaz sem že poročen in ponosen oče sedemnajstih pametnih in pridnih otrok ... (Se zbere in nadaljuje s strogim glasom): Sicer pa, kaj vam vse to sploh razlagam?! To nima nobene zveze s čevlji ... Gospodična, steklenih čevljev žal ne držimo. Te najdete le v pravljičah ...

STONOGA (žalostno): A tako? ... Škoda ... Že vidim, da vi niste moj princ ... No, mi pa dajte čevlje iz lubja! Če ne morem biti Pepelka, bom pa Ostržek!

PRODAJALEC (presenečeno): Iz lubja?! Kaj pa je narobe z usnjenimi čevlji?!

STONOGA: Usnje je koža mrtvih živali. Ne maram se obuvati v kožo mrtvih živali.

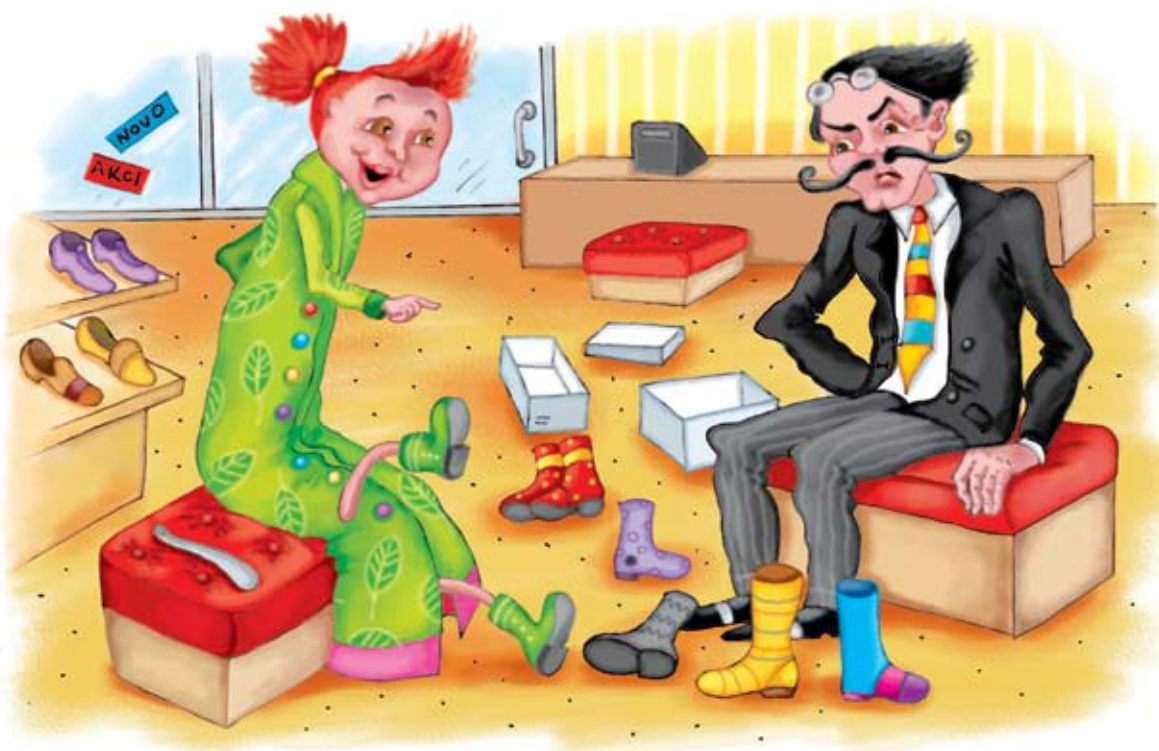
PRODAJALEC (naveličano): Gospodična, naša trgovina s čevlji je resna firma. Tukaj pač ne prodajamo teh vaših smešnih čevljev iz lubja.

STONOGA: Kaj pa čevlje iz morske trave?

PRODAJALEC (prezirljivo): Nikoli slišal.

STONOGA: No, potem mi pa dajte čevlje s podplati iz vetra in z vezalkami iz sončne svetlobe. Te gotovo imate.

PRODAJALEC (jezno): Smrklja, nehaj si že enkrat izmišljati! Tukaj imaš gumijaste škornje in pika!

STONOGA (ga užaljeno pogleda, nato se navduši): Hura! Saj ravno take potrebujem! Ti škornji so kot nalašč za v lužo! – Kupim! Kupim! Dajte mi sto škornjev, prosim!

PRODAJALEC (osuplo): Prosim?! Koliko?!

STONOGA: Sto.

PRODAJALEC (si vrta po ušesu): Sem prav slišal?! Sto škornjev?!

STONOGA: Ste gluhi ali kaj?! Rekla sem: sto škornjev! STOOŠKOOR-NJEEV!

PRODAJALEC (prinaša velikanske kupe škornjev in sam pri sebi komentira): Noro! Neverjetno! Nemogoče! Še nikoli ni nihče v naši trgovini kupil stotih škornjev naenkrat!

STONOGA: Koliko pa to stane?

PRODAJALEC: Veliko.

STONOGA (mu pomoli bankovec za tisoč tolarjev): Je tole dovolj?

PRODAJALEC: Kje neki! To je veliko premalo! To je le bankovec za tisoč tolarjev. Če boš hotela odnesti domov vso to gumo, boš morala prinesiti veliko veliko takšnega denarja.

STONOGA: Koliko?

PRODAJALEC (z zvitim nasmeškom):

Trenutek, da izračunam ... Sto škornjev ... to pomeni šestdeset ... – ne: sedemdeset parov škornjev. Par škornjev stane tisoč tolarjev, kar za sedemdeset parov znese natančno osemdeset ... – pardon: devetdeset tisoč tolarjev.

STONOGA (ogorčeno): Goljufaš, goljufaš, to je vse, kar znaš! Kaj si

vendar misliš?! Da mi ta mali ne znamo računati?! Jaz vendar dobro vem, da sto škornjev ni sedemdeset, ampak štirideset parov čevljev! In če en par škornjev stane tisoč tolarjev, potem štirideset parov ne znese devetdeset, ampak trideset tisoč tolarjev! (Mu spet pomoli bankovec za tisoč tolarjev pod nos.) In tole bo menda čisto dovolj!

PRODAJALEC (obupano, roteče): Gospodična, vse vam dam, zastonj vam jih dam, samo povejte mi, čemu sploh potrebujete STOOO škornjev?!

STONOGA: Kaj ne vidite?! Jaz sem vendar – STONOGA!

PRODAJALEC: Padel bom v nezavest!

In pade v nezavest.

Manj znane besede:

tolar – slovenski denar pred uvedbo skupne evropske valute evro

- Pogovor dveh ali več oseb imenujemo DIALOG. Kdo se v besedilu pogovarja?
- Kakšne čevlje je sprva hotela stonoga?
- Kakšen se ti zdi prodajalec? Je vljuden, ustrezljiv, prijazen, iznajdljiv?
- S katerimi besedami bi opisal/-a stonogo? Kako se obnaša kot kupec?
- Kako sta prodajalec in stonoga izračunala ceno škornjev? V čigavo škodo sta se zmotila?
- Zakaj se je prodajalec onesvestil?
- Oglejte si besedilo in razmislite, kaj pojasnjujejo besede v oklepajih.
- Zaigrajte prizor med stonogo in prodajalcem v trgovini s čevlji.

- Kaj veš o poklicu pesnika?
- Katerega poznaš?

Tatjana Kokalj

TELOH ZA PESNIKA

Mamica in Anja hitita na živilski trg. Ulice so mrzle in povsod so kupi snega. Včasih zapiha veter in ljudje se še skrbneje zavijejo v tople šale.

Trg je skoraj prazen. Mamica kupuje jabolka, radič, kisló zelje. Torba se polni.

Vračata se mimo prodajalcev rož. Neka stara ženica prodaja prvi teloh. »Mamica, kupi mi teloh!« prosi Anja. Anja drži v rokah šopek rož in že hitita čez Tromostovje.

Na velikem podstavku stoji spomenik našemu pesniku. Zavit je v kapo in šal iz snega. »Gotovo ga zebe,« pomisli Anja. Skloni se in položi teloh k spomeniku.

Pesniku je topleje in ni več tako sam med množico ljudi, ki hitijo po ulicah.

- Na spomenik katerega pesnika je Anja položila teloh?
- Morda veš, kdo je največji slovenski pesnik?
- Spomenik, o katerem govori pisateljica, stoji v našem glavnem mestu. Katero mesto je glavno mesto Slovenije?
- Kdaj in kje se je rodil France Prešeren?
- Kakšen praznik praznujemo ob obletnici njegove smrti?
- Ali veš, da je njegova pesem *Zdravljica* slovenska himna?

- Kakšna pesem je himna?

France Prešeren

ZDRAVLJICA

Komu najpred veselo zdravico,
bratje, čmo zapet?
Bog našo nam deželo?
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinov sloveče matere!

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
da, koder sonce hodi,
prepirl iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

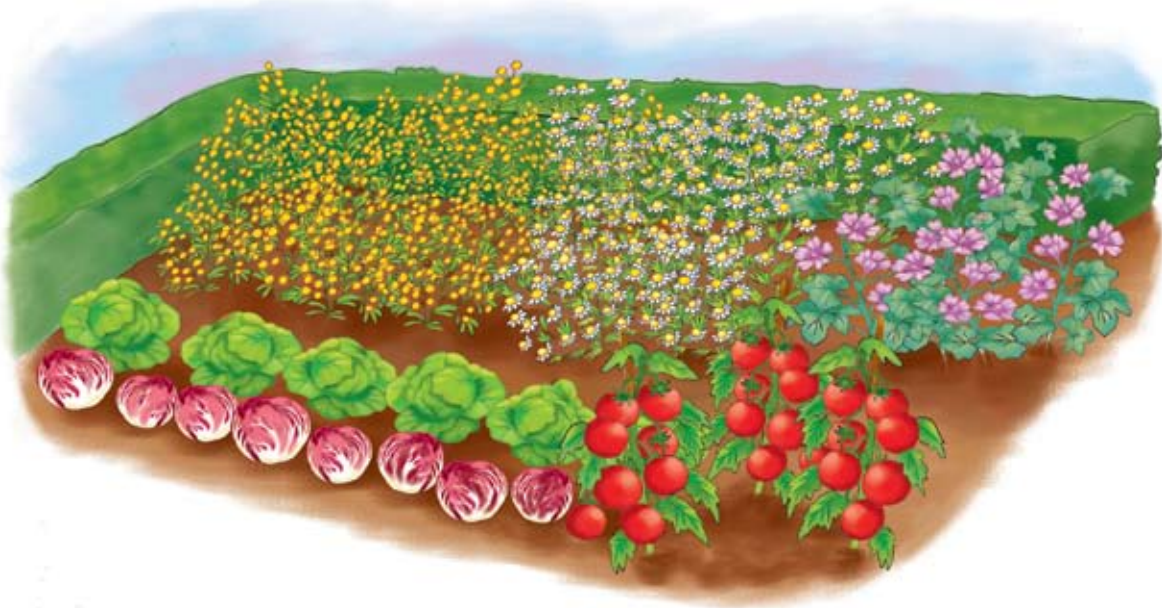
- Pomisli, ob kakšnih priložnostih zapojejo in zaigrajo našo himno?
- Našo himno je uglasbil skladatelj Stanko Premrl. To pomeni, da jo lahko tudi zapojemo. Poskusite jo zapeti tudi vi.

Slovenci smo 1. maja 2004 postali člani velike družine evropskih narodov. Himna Evropske unije je Oda radosti, ki jo je napisal veliki skladatelj Ludwig van Beethoven. Vsako leto 9. maja Evropejci praznujemo dan Evrope. Skupaj poslušajte evropsko himno.

VRT

Za hišo je vrt, ki ga s treh strani obdaja živa meja. Na vrtu so gredice, kjer raste korenje, peteršilj, zelena, malo radiča in zelene solate, nekaj paradižnikovih in paprikinih sadik. Na vrtu pač raste vse, kar mora imeti gospodinja pri roki. Tudi rdečim jagodnjakom je odmerila gredico in tam rastejo kamilice, slez in pelin, zdravilne rože, ki pomagajo bolnikom.

Na vrtu žive tudi živali. V zemlji rijejo krt, bramor in deževnik. Krt je koristen, saj lovi in požira škodljive ogrce in bramorje. Vrličkarja ujezi le tedaj, kadar rije po gredicah in zato prevrača mlade sadike. Bramor je velik škodljivec. Mlad paradižnik, ki mu je ponoči obžrl koreninice, se drugo jutro uvel sklanja nad gredico. Deževniki so koristni, požirajo zemljo in jo mešajo ter rahljajo.

- Kaj vse raste na vrtu?
- Kaj je treba postoriti na vrtu, preden posejemo in posadimo vrtno rastline?
- Kaj potrebujejo rastline za rast in razvoj?
- Kaj vse bi ti gojil/-a na svojem vrtu? To zapiši.
- Skupaj z učiteljico si v literaturi oglejte, kakšni so krt, bramor in deževnik. Živali nato narišite.
- V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* poiščite razlago besed slez in pelin. V knjigi o rastlinah pa si oglejte, kakšna sta videti.

Anton Ingolič

SMUČIŠČE MED BLOKI

Gradbinci so med obema blokoma pustili velik kup zemlje. Poleti in jeseni se otroci še zmenili niso zanj; ko je zapadel prvi sneg, pa je oživel.

Za smuči in sanke proga res ni bila dolga, bila pa je strma in hitra. Odnesele te je celo na drugo stran dvorišča.

Dokler sonce ni pobralo snega, na smučišču med blokoma ni manjkalo zagnanih smučarjev in sankarjev.

- Kateri je tvoj najljubši zimski šport?
- Kaj vse lahko počnemo pozimi na snegu?
- Svojo zimsko dogodivščino obnovi sošolcu.

ŽIVALI V PARKU

Vsako večje mesto ima svoj park. V parku so velika in majhna drevesa, grmiči, zelene trate in nasadi okrasnih rastlin.

V parku pa žive tudi živali. Največ je ptičev. Tukaj imajo vse leto dovolj hrane. Od pomladi do jeseni se hranijo z žuželkami in semeni, pozimi pa skrbijo zanje dobri ljudje, ki jim nosijo zrnje in lojne pogače.

- Ali poznaš park v svojem mestu? Se ti zdi lepo urejen ali morda v njem kaj pogošaš? Pripoveduj.
- Kako ti pomagaš živalim pozimi?
- Katere ptičke lahko vidimo v mestu? Poznaš vrabčka, kosa, siničko, liščka, zelenčka?
- Ptice, ki jih srečamo v mestih, narišite in iz risb izdelajte plakat.
- Izdelajte ptičjo hišico in skrbite, da bo pozimi vedno polna ptičje hrane.

Matej Bor

SRAČJE SODIŠČE

»Kaj boš ti, presneta sraka!«
je dejala sraka sraki.
Sraka srako je tožila.
Vzela je pravdača sraka
in sodniki sami sraki,
vendar pravde ni dobila.
Sodba pa se je glasila:
Ker je rekla sraka sraki,
da je sraka, ni žalila
srake, temveč le ugotovila,
skratka, da je sraka sraka.

Kar zadeva izraz »presneta«,
mislimo sodniki sraki,
da bi moglo biti vsaki
sraki v čast, če je presneta.
In zato se tista sraka,
ki je sraki rekla sraka,
pred sodiščem tem oprošča.
To je vse in to zadošča.
H koncu le še ugotovitev,
da edina je žalitev
za vse srake, stare in mlade,
grd očitek, da ne krade,
poleg tega pa še ta,
da bi kradla, pa ne zna.

- Zakaj sta se sraki sprli? Kaj je sraka rekla sraki?
- Kje sta skušali razrešiti svoj spor?
- Kako se je sodba glasila? Izpiši jo.
- Skupaj razložite besedi pravdač, pravda.
- Zakaj veljajo srake za prepirljivke in tatice?

- Srakam pravijo tudi gozdni policaji. Srake namreč iz drevesnih krošenj pazljivo spremljajo dogajanje v gozdu. Kadar se jim zazdi, da je v gozdu nepovabljen gost ali njihov sovražnik, začnejo kričati na ves glas. Tako opozorijo tudi druge živali v gozdu na nevarnost, da se lahko pravočasno umaknejo.
- Vse o pticah, tudi o srakah, lahko poiščeš v enciklopediji živali ali na spletni strani: <http://sl.wikipedia.org>.

Kje najdemo besedila

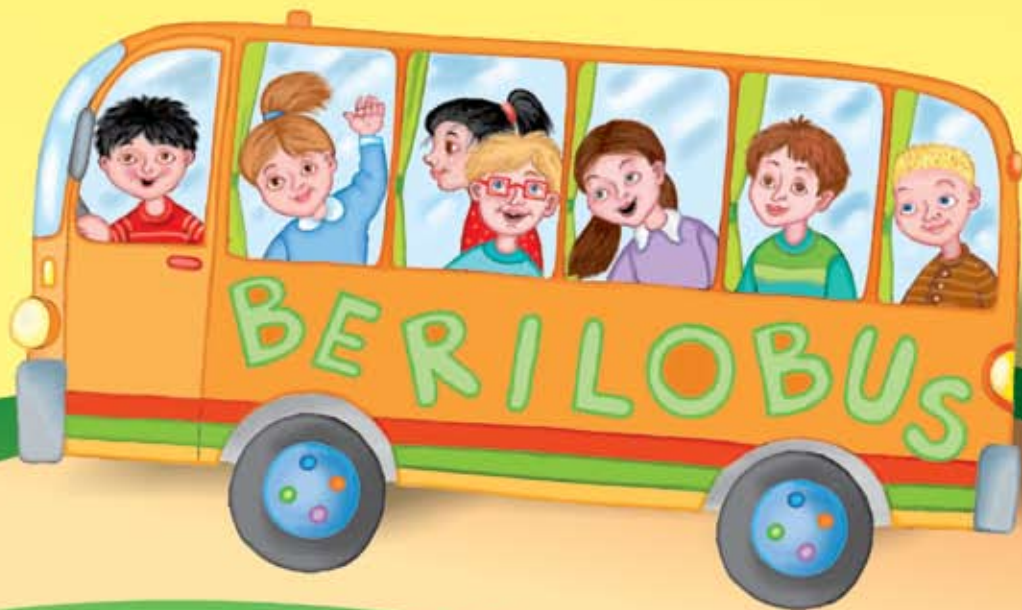

- **Andrej Rozman Roza:** Mleko; v Ciciban 2, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2003.
- **Anton Ingolič:** Smučišče med bloki; v Prvo berilo, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1995.
- **Bina Štampe Žmavc:** Ure kralja Mina, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996.
- **Boris A. Novak:** Stotisočnoga; v Stotisočnoga in druge igre, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1995.
- **Branka Jurca:** Snežaki v vrtcu, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2005.
- **Branko Rudolf:** Huda mravljica, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1998.
- **Carlo Collodi:** Ostržek, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1985.
- **Christine Nöstlinger:** Požvižgamo se na kumaričnega kralja, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1994.
- **Cvetko Zagorski:** Pikina muca, v Zlata čebelica 2: še petdeset najlepših, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2007.
- **Etiopska pravljica:** Ali opice nosijo klobuke?; v Afriške pripovedke, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1976.
- **Draga Tarman:** Ponočnjak polh; v V šolo radi hodimo, DZS, Ljubljana, 1977.
- **Draga Tarman:** Ujeta narava; v Kekec 1, Mladika, Ljubljana, 1991.
- **Draga Tarman:** Živali v parku; v Ciciban 7, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1990.
- **Fran Erjavec:** Jež; v Živalske podobe, Karantanija, Ljubljana, 1994.
- **Fran Levstik:** Cvilimož; v Najdihojca, Založba Karantanija, Ljubljana, 1999.
- **France Prešeren:** Zdravljica; v Poezije doktorja Franceta Prešerna, Prešernova družba, Ljubljana, 1982.
- **Franci Lakovič:** Ples snežink; v Pesmi na potepu, Zasavc, Zagorje ob Savi, 1993.
- **Franci Lakovič:** Pustu; v Pesmi na potepu, Zasavc, Zagorje ob Savi, 1993.
- **Franci Lakovič:** Šolski zvonec; v Pesmi na potepu, Zasavc, Zagorje ob Savi, 1993.
- **Franček Rudolf:** Vrabec Živžav najde prijatelja: tri igrice za mlajše otroke, Pojdimmo se gledališče 1873, Univerzum, Ljubljana, 1984.
- **Grigor Vitez:** Zrcalce, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1983.
- **Gianni Rodari:** Če dedek ne zna pripovedovati pravljic ..., v Pravljice po telefonu, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1990.
- **Gianni Rodari:** Miška iz stripov, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1991.
- **Hans Ch. Andersen:** Palčica, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1988.
- **Igo Gruden:** Jožek ima hiško, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1984.
- **Irena Jasmin:** Zvončki; v V šolo radi hodimo, DZS, Ljubljana, 1977.
- **James Krüss:** Budilka v gozdu, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1962.
- **Jella Lepman:** O ptici, ki je zobala napake; v Rodna gruda 7, Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, 2000.

- **Jože Snoj:** Ptičica pa-pa; v Rodna gruda 10, Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, 1991.
- **Jože Snoj:** Veronika gre na ples; v Pesmi za punčke in pobe, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1984.
- **Josip Stritar:** V šoli; v Zlata čebelica, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2003.
- **Kajetan Kovič:** Banane, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996.
- **Kajetan Kovič:** Šolski zvonec; v Zlata ladja, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1969.
- **Kristina Brenk:** Kdo ima srečno roko?; v Zlata čebelica, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2003.
- **Kristina Brenk:** Nova mama; v Moja dolina, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996.
- **Leopold Suhodolčan:** Previdno o šipi; v Naočnik in Očalnik: mojstra med detektivi, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1973.
- **Leopold Suhodolčan:** Hruške; v V šolo radi hodimo, DZS, Ljubljana, 1977.
- **Letonska pravljica:** Medved in miška; v Cicido 7, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1999.
- **Ljudska:** Sonce in veter; v V šolo radi hodimo, DZS, Ljubljana, 1977.
- **Majda Koren:** Kdaj je najlepše?; v Rodna gruda 3, Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, 1990.
- **Majda Koren:** Protideževna juha; v Teta Kuha, Založba Karantanija, Ljubljana 2003.
- **Matej Bor:** Krava in trgovina; v Sončnica na rami, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996.
- **Matej Bor:** Pesem o zvezdi; v Pesmi o Manji, Mladinska knjiga, 1969.
- **Matej Bor:** Zajček suhi; v Pesmi o Manji, Mladinska knjiga, 1969.
- **Marcus Pfister:** Mavrična ribica, Epta, Ljubljana, 1993.
- **Miroslav Košut:** Morda tudi žabice; v Na Krasu je krasno, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1988.
- **Nemška pravljica:** Mamka Bršljanka: pravljice s celega sveta, MK, Ljubljana, 2006.
- **Polonca Kovač:** Vezalkine sanje; v Rodna gruda 3, Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, 1995.
- **Rajko Pavlovec:** Burja lahko prevrne vlak; v V šolo radi hodimo, DZS, Ljubljana, 1977.
- **Ruska ljudska pravljica:** Medved išče pestunjo, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2003.
- **Ruska pravljica:** Trije medvedi, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1991.
- **Slovenska basen:** Pes, mačka in volk, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1985.
- **Slovenska ljudska pravljica:** Miška je šla k čevljarju; v Babica pripoveduje: slovenske ljudske pripovedi, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1984.
- **Srečko Kosovel:** Vožnja, v Zlati zvončki, Založba Karantanija, Ljubljana, 2000.
- **Srečko Kosovel:** Na večer, v Zlati zvončki, Založba Karantanija, Ljubljana, 2000.
- **Srečko Kosovel:** Prošnja, v Zlati zvončki, Založba Karantanija, Ljubljana, 2000.
- **Svetlana Makarovič:** Coprnica Zofka, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1995.
- **Svetlana Makarovič:** Kosovirja na leteči žlici, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1978.
- **Svetlana Makarovič:** Smetiščni muc, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1999.
- **Svetlana Makarovič:** Sovica Oka, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1997.
- **Tatjana Kokalj:** Teloh za pesnika; v Ciciban 6, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1990.
- **Tone Pavček:** Kako raste mama; v Rodna gruda 10, Slovenska izseljenska matica 1989.

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

ISBN 978-961-234-757-4

9 789612 347574